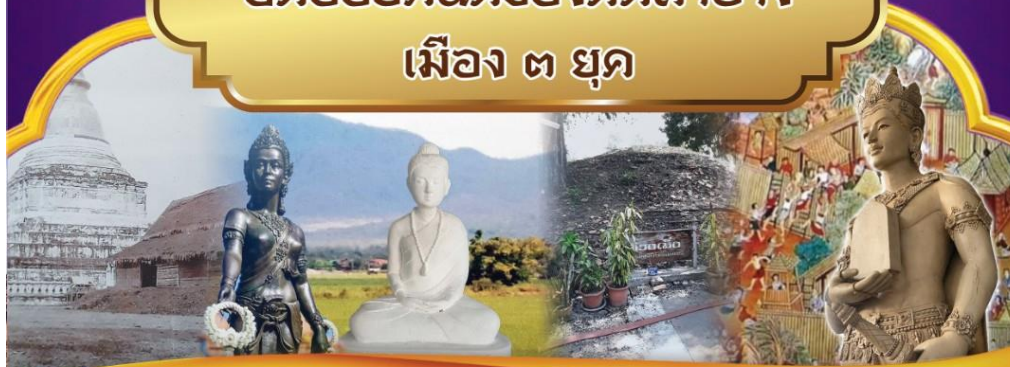

เครือข่ายลำปางรักษ์เมืองเก่า

โดยย่อเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
สืดสอยคนดีของดีดีสำปาง
เมือง ๓ ยุค

ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑,๓๐๐ ปี

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮัตอ้อยคนดีของดีดีลำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ปูลึงขะ เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ “ปูลึง” แปลว่า เต็ม “ขะ” แปลว่า หม้อ หมายถึงหม้อน้ำ มักจะเขียนพันธุ์พฤกษายกออกมาจากหม้อน้ำ หมายถึงความอุดมสมบูรณ์มารวมกัน คตินี้ปรากฏทั้งในศาสนาพุทธ และ พราหมณ์-ฮินดู โดยคตินี้ในอาณาจักรล้านนาจึงนิยมสร้างจิตรกรรมหม้อปูลึงขะในศาสนสถาน เช่นฝาผนัง แฉกคอสอง บานประตู หน้าต่าง รวมทั้งศาสนวัตถุประเภทหีบพระธรรม ตู้พระธรรม ฯลฯ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ อันเป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นมงคล

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮ้อยคนดีของดีดีล้ำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ล้ำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ความนำ

นครลำปางถือว่าเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของประเทศไทย หลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้ข้อมูลว่า นครลำปางสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๑๒๒๓ นับถึงปัจจุบันมีอายุมากกว่า ๑๓๐๐ ปี ในช่วงระยะเวลากว่า ๑๓๐๐ ปีนี้แบ่งยุคสมัยนครลำปางออกเป็น ๓ ช่วงด้วยกัน คือ

๑. สมัยเขลางค์นคร หลังจากที่พระนางจามเทวีอภิเษกให้เจ้านันทยศกุมารแผดผู้ครองนครทริภุญไชยเมื่อ พ.ศ. ๑๒๒๓ แล้วนั้น เจ้านันทยศกุมารแผดผู้น้องของพระนางจามเทวี ได้ยกไพร่พลชาวทริภุญไชยข้ามดอยขุนตานมาสู่ลุ่มแม่น้ำวังโดยให้พรานเขลางค์เป็นผู้นำทางเพื่อมาปรึกษาพระสุพรรหมฤๅษีซึ่งบำเพ็ญสมณะธรรม ณ ดอยหะยรรคบรรพต (ดอยง่าม ภายหลังเรียกสุภบรรพตหรือดอยง่าม) ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำวังเพื่อขอให้พระฤๅษีช่วยอนุเคราะห์สร้างเมืองใหม่ พระสุพรรหมฤๅษีนำเจ้านันทยศลงจากดอยง่ามายังช่วงเม้งซึ่งเป็นม่อนดอยเล็กๆทางทิศตะวันตกของดอยหะยรรคบรรพตใกล้กับแม่น้ำวัง จากบริเวณช่วงเม้งพระสุพรรหมฤๅษีได้ชี้จุดที่สมควรเป็นชัยภูมิสร้างเมืองใหม่ คือบริเวณที่อยู่ทางทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำวัง แล้วพระสุพรรหมฤๅษีจึงนำศิลาบาศก์ก้อนหนึ่งเรียกว่า “ผาบ่อง” มาฝังไว้เพื่อเป็นใจเมือง เมื่อสร้างเมืองเสร็จในปี พ.ศ. ๑๒๒๓ แล้วนั้นได้ขนานนามเมืองใหม่ว่า “เขลางค์นคร” ตามนามของพรานเขลางค์ ผู้เป็นมัคคุเทศก์นำทาง แล้วพระสุพรรหมฤๅษีได้อภิเษกเจ้านันทยศกุมารเป็นกษัตริย์ครองเขลางค์นครพระนามว่า “เจ้าอินทริวงศศิริ”

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเจ้าผู้ครองนครเมืองเขลางค์นครหลังจากสมัยเจ้าอินทริวงศศิริจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ครองนครทริภุญไชย นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าเขลางค์นครอยู่ในฐานะเมืองลูกหลวงของนครทริภุญไชยจนถึงปี พ.ศ.๑๘๓๙ จึงได้ตกอยู่ในอำนาจของราชวงศ์มังรายแห่งอาณาจักรโยนกเชียงแสน

๒. สมัยเมืองนคร พระญามังรายแห่งอาณาจักรโยนกเชียงแสนยกทัพมายึดนครทริภุญไชยใน พ.ศ. ๑๘๒๔ หนังสือชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวไว้ว่า “โปรดให้ยกเสนาจัดตั้งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในแคว้นโยน (โยนก) ทั้งสิ้นและในนครทริภุญไชย” พระญาธิบาศร์ยงค์สุดท้ายของอาณาจักรทริภุญไชยหนีมาพึ่งพระญาเบิกพระโอรสผู้ครองเมืองเขลางค์นคร ครั้นถึงปีพ.ศ. ๑๘๓๙ พระญาเบิกยกทัพเมืองเขลางค์ไปต่อสู้กองทัพเจ้าขุนครามโอรสพระญามังราย ณ ห่งข้าวสารขานเมืองเชียงใหม่แต่พ่ายแพ้ กองทัพขุนครามยกทัพมายึดเมืองเขลางค์นคร เจ้าขุนครามแต่งตั้งให้ขุนไชยเสนาครองเมืองนครเขลางค์ภายใต้พระราชอำนาจของราชวงศ์มังราย ขุนไชยเสนาได้ขยายเมืองเขลางค์นครไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดเชียงภูมิ (วัดปงสนุกในปัจจุบัน) เมื่อ ปีพ.ศ. ๑๘๔๔ เอกสารทางประวัติศาสตร์เรียกชื่อเมืองนครลำปางในช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ. ๑๘๔๔ - พ.ศ. ๒๒๗๕ ว่า “เมืองนคร” (เอกสารบางแห่งบันทึกว่า นคร ละคร ละคร ออกเสียงในภาษาพูดว่า ละคอน) สมัยเมืองนครเริ่มตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาสืบเนื่องจนถึงสมัยพม่าปกครองล้านนา

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮ้อยคนดีของดีดีล้ำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ล้ำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ความนำ

๓. สมัยเมืองนครลำปาง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๒๗๕ เมื่อหนานทิพย์ช้างผู้กล้าหาญชาวบ้านปางยงคกรปราบปรามท้าวมาหยศได้สำเร็จและได้รับการอุสสาภิเษกขึ้นเป็นพระญาสุลวะลือไชยเจ้าผู้ครองนครลำปาง ภายหลังได้รับพระราชทานนามว่า “พระญาไชยสงคราม” อีกนามหนึ่งจากพระเจ้ากรุงอังวะ จึงรู้จักกันในนาม “เจ้าพระญาสุลวะลือไชยสงคราม” หรือ “พ่อเจ้าทิพย์ช้าง” เชื้อสายของพระญาสุลวะลือไชยสงครามได้สืบพระวงศ์เป็นเจ้านครลำปาง เจ้านครลำพูน เจ้านครเชียงใหม่ และเจ้าเมืองต่างๆ เช่นพะเยา เมืองงาว เชียงราย เมืองปาย เมืองฝาง จนกระทั่งหมดยุคสิ้นสมัยการปกครองโดยเจ้านคร

สำหรับเมืองนครลำปางนั้น เชื้อสายของพระญาสุลวะลือไชยสงคราม ได้สืบพระวงศ์ติดต่อกันมาจนถึงเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิตซึ่งเป็นเจ้านครลำปางลำดับที่ ๑๒ เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิตถึงแก่พิราลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ซึ่งถือว่าเป็นปีสุดท้ายของสมัยเมืองนครลำปาง

มงคล อุกนิก

๑๕ มกราคม ๒๕๖๕

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮีดอ้อยคนดีของดีดีสำป่าง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำป่าง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

สารบัญ

เรื่อง

- o Time Line เขตกลางคันคร ๑,๓๐๐ ปี
- o ยุคสมัยที่ ๑ : เขตกลางคันคร เมืองคู่แผ่นดินศรีอยุธยา
- o ยุคสมัยที่ ๒ : เมืองละกอน เมืองของผู้กล้าคนหาญ
- o ยุคสมัยที่ ๓ : เมืองนครลำปาง เมืองคู่บ้านมีจักรวังค์
- o ผังเมือง ๓ ยุค
- o ยอดนักปราชญ์ล้านนาแห่งเมืองเขตกลางคันคร
(อาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย)
- o ปัจฉิมบทจากประธานเครือข่ายลำปางรักษ์เมืองเก่า

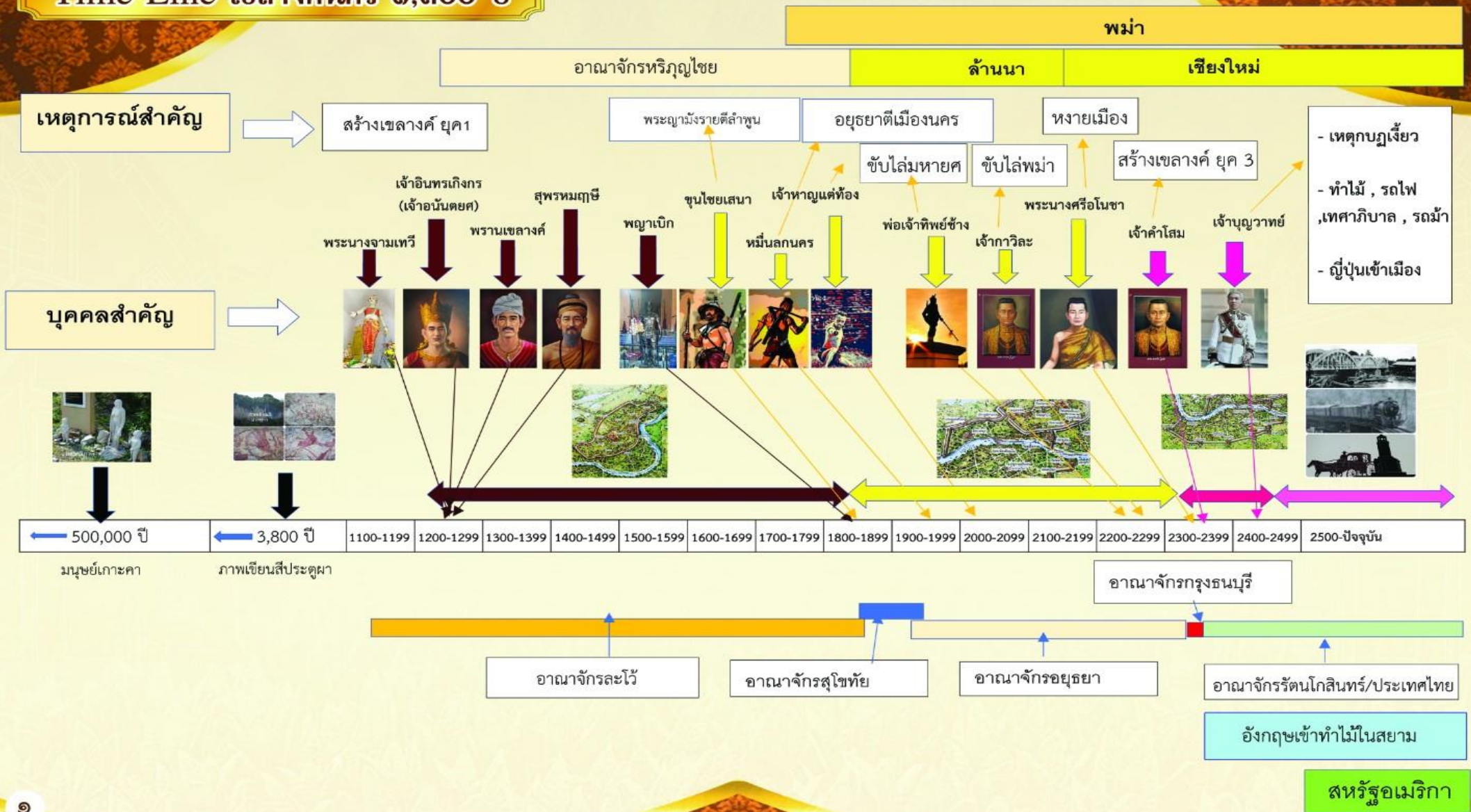
หน้า

- ๑
- ๒ - ๗
- ๘ - ๑๗
- ๑๘ - ๓๑
- ๓๒ - ๓๓
- ๓๔ - ๓๕
- ๓๖

วิถีทัศน์ ลำปาง ๓ ยุค

Time Line เขตแดนนคร ๑,๓๐๐ ปี

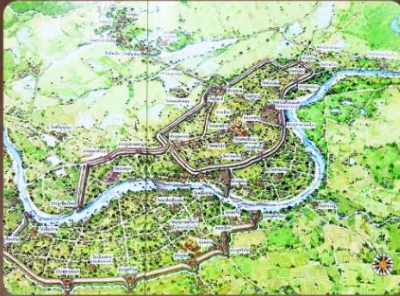

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮีดอ้อยคนดีของดีดีสำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๑ : เขตลางคั่นคร เมืองคู่แผ่นดินครทริภุญไชย (พ.ศ. ๑๒๒๓ - ๑๘๔๔)

แผนที่สำปางเมือง ๓ ยุค

สำปางเมือง ๑,๓๐๐ ปี เริ่มขึ้นเมื่อใด ?

- พ.ศ. ๑๒๐๕ พระนางจามเทวีพระสุณิสา กษัตริย์ละโว้ เสด็จมาครองนครทริภุญไชย (เมืองลำพูน) และประสูติพระโอรสแฝด เจ้ามั่นตยศกุมารและเจ้านันตยศกุมาร
- พ.ศ. ๑๒๒๓ เมื่อพระโอรสอายุครบ ๑๘ ขันชาพระนางจึง เวนเมืองให้แก่เจ้ามั่นตยศแฝดผู้พี่และตกลงพระทัย ให้เจ้านันตยศแฝดผู้น้องไปหาทำเลสร้างเมืองใหม่

ดอยง่าม(ทวยรรคบรรพต) หรือดอยงาม(สุภบรรพต)

ที่พำนักของพระสุพรหมฤๅษี

เรื่องราวสำปาง

- ได้พบพระสุพรหมฤๅษีแห่งดอยง่ามโดยการนำของพรานป่านามว่า “เขलगค์”

พระนางเจ้าจามเทวี

เจ้านันตยศ

พระสุพรหมฤๅษี

พรานเขलगค์

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮีดอ้อยคนดีของดีดีสำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๑ : เขตลางคั่นคร เมืองคู่แผ่นดินครทริภุญไชย (พ.ศ. ๑๒๒๓ - ๑๘๔๔)

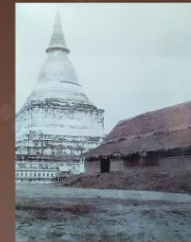
- พระสุพรหมฤๅษีเฝ้ามนาริมฝั่งน้ำแม่วังทิศตะวันตกเป็นจุดสร้างเมือง ให้ชื่อว่า “เขलगคั่นคร” ตามชื่อของนายพราน

บริเวณเมืองเก่าสำปาง ๓ ยุค

ชัยภูมิสร้างเขलगคั่นคร

จุดสร้างเมืองคือบริเวณ วัดชมพูหรือวัดพระแก้วชมพู (วัดพระแก้วดอนเต้าในปัจจุบัน)

- เนินที่พระสุพรหมฤๅษีขุดสร้างเมืองเขलगคั่นครนั้นต่อมา เรียกว่า “ช่วงเม้ง” หรือ “สนามพล”

บริเวณเนินดินอุยาคูชัยภูมิ สร้างเขलगคั่นคร

ช่วงเม้งปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของ มณฑลทหารบกที่ ๓๒ จ.ลำปาง

- จุดหมายใจเมื่อพระฤๅษีให้นาคีลาบาศก์มาวางไว้เรียก “ผาบ่อง” ตามคติความเชื่อดั้งเดิม ปัจจุบัน ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ในแคว้นสิบสองปันนา

บริเวณวัดผาบ่องปัจจุบันเป็น วัดร้างอยู่ใกล้ตัวบ้านเดิม

มีโครงการขุดค้นโดยเทศบาลนครลำปาง ร่วมกับสำนักงานศิลปากรที่ ๗ จ.เชียงใหม่

ความเชื่อเรื่องผาบ่องยังปรากฏให้เห็นในปัจจุบันแถบสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

เรื่องราวสำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๑ : เขตลางคั่นคร เมืองคู่แผ่นดินครหริภุญไชย (พ.ศ. ๑๒๒๓ - ๑๘๔๔)

- แล้วพระสุพรรณภูมิเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้เจ้านันตยศรองเมืองเขตลางคั่นครมีพระนามว่า “เจ้าอินทริเกรงกร”

- บริเวณที่ตั้งนครเขตลางคั่นครน้ำแม่วังฝั่งตะวันตก มีรูปทรงกำแพงเมืองเป็นรูปหอยสังข์ (สังข์ปัตรล้านนา) ขนาดกำแพงยาว ๔,๔๐๐ เมตร มีเนื้อที่ ๖๐๐ ไร่
- ประตูกำแพงมี ๖ ประตู คือ ประตูป้องประตูนาง ประตูต้นฝั่ม ประตูนกกด ประตูตาลและประตูม้า

เจ้าอินทริเกรงกร
(อนันตยศกุมาร)

พระนางจันทรเทียรราชเทวี
มเหสีของเจ้าอินทริเกรงกร

เขตลางคั่นครเมืองรูปหอยสังข์

- เจ้าอินทริเกรงกรทรงเลื่อมใสในพุทธศาสนาได้อาราธนาพระสงฆ์และพระครูพรหมมณีนครหริภุญไชยมาเผยแผ่ศาสนาแก่ชาวเขตลางคั่นคร

- พระองค์ทูลเชิญพระราชมารดา เสด็จมายังเขตลางคั่นครแล้วอาราธนาพระสุพรรณภูมิให้สร้างเมืองอลัมพางค์ทางทิศตะวันตกของเมืองเขตลางคั่นครให้พระนางจามเทวีประทับ

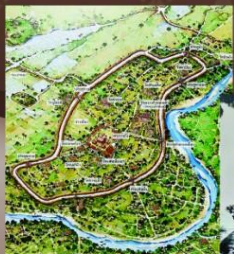

พระนางจามเทวีทรงเคร่งครัด
ในการปฏิบัติธรรม

ผังเมือง “อลัมพางค์นคร”
อยู่ทางทิศตะวันตกของเขตลางคั่นคร

← เมือง “อลัมพางค์นคร”
↓
เมือง “เขตลางคั่นคร”

สถูปบรรจุอัฐิพระนางจามเทวี

- พระนางเจ้าจามเทวีทรงประทับอยู่ปฏิบัติธรรมในเมืองอลัมพางค์ระหว่างปี พ.ศ. ๑๒๕๑ - ๑๒๕๗ ทรงประชวรจึงเสด็จกลับนครหริภุญไชยไม่นานก็สวรรคต พระชนมายุ ๙๒ พรรษา
- เจ้านันตยศทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดรัชกาลมีการสร้างวัดวาอารามน้อยใหญ่จำนวนมาก
- เจ้ามหันตยศ สวรรคตที่นครหริภุญไชยเมื่อพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา ประมาณ พ.ศ. ๑๒๘๕ ส่วนเจ้าอินทริเกรงกรก็สวรรคตตามอายุไข ชำราชบริพารถวายพระเพลิงพระศพแล้วเชิญพระอัฐิไปบรรจุที่ป่าไผ่ทางทิศอีสานของนครหริภุญไชย

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๑ : เขตลางคั่นคร เมืองคู่แผ่นดินครหริภุญไชย (พ.ศ. ๑๒๒๓ - ๑๘๔๔)

- เมืองเขตลางคั่นครหลังรัชสมัยของเจ้าอินทริเกรงกรแล้วมีเจ้าครองนครต่อเนื่องมาหลายพระองค์ในฐานะเมืองลูกหลวงของแคว้นหริภุญไชย

การแต่งกายของชาววังแห่งเมืองละโว้ หริภุญไชย และ เขตลางคั่นคร

- แคว้นหริภุญไชยและเขตลางคั่นครนั้นมีดินแดนติดต่อกับแคว้นโยนกเชียงแสนซึ่งมีเมืองพะเยาเป็นเมืองเอก เมืองพะเยามีลูกเมืองคือแช่ม เมืองวัง เมืองงาวจึงปรากฏหลักฐานว่าระยะหลังชาวไท - ยวนจะมิพบทาทด้านการปกครองในเขตลางคั่นครและนครหริภุญไชยมากขึ้น

แคว้นหริภุญไชย และพื้นที่เชื่อมโยนก
กับแคว้นโยนก - เชียงแสน

สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
เขตลางคั่นครที่ปะปนกับหลายเผ่าพันธุ์

- ในปลายสมัยหริภุญไชยพระญาท้าวบุญราช (พ.ศ. ๑๖๙๕ - ๑๗๒๕) กษัตริย์นครหริภุญไชยส่งไทยอำมาตย์มาครองเขตลางคั่นคร ครั้นถึง ปี พ.ศ. ๑๗๒๕ ไทยอำมาตย์ก็ถูกภัยกทัพเข้ายึดนครหริภุญไชยได้และสำเร็จโทษพระญาท้าวบุญราชแล้วขึ้นครองราชย์เสียเอง หลังจากนั้นก็มีกษัตริย์ปกครองสืบมาอีกหลายพระองค์

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๑ : เอลางคันคร เมืองคู่แผ่นดินครหริภุญไชย (พ.ศ. ๑๒๒๓ - ๑๘๔๔)

- พ.ศ. ๑๘๑๔ พระญาธิบายกษัตริย์นครหริภุญไชยส่งพระโอรสคือพระญาเบิกมาครองเอลางคันคร ให้พระญาบอนครองเมืองพลนคร (แพร่)

อนุสาวรีย์พระญาธิบาย ที่คอย “บาให้” ลำพูน

พระญาเบิกผู้ครองเมืองเอลางคันครองค์สุดท้าย

- พ.ศ. ๑๘๒๔ พระญามังรายยกทัพมาตีนครหริภุญไชย พระญาธิบายหนีมาพึ่งพระญาเบิก พระญาธิบาย พระญาเบิกและพระญาบอนรวมกำลังฝึกไพร่พลนานถึง ๑๕ ปี จนถึง พ.ศ. ๑๘๓๙ จึงยกกำลังกลับไปตีนครหริภุญไชยและเชียงใหม่โดยให้พระญาธิบายอยู่ดูแลเมืองเอลางค หมายยึดเมืองคืนแต่ก็พ่ายแพ้ พระญาบอนเสียชีวิตในสนามรบ พระญาเบิกถูกอาวุธเสียชีวิตไพร่พลนำพระศพขึ้นหลังช้างหนีข้ามดอยขุนตานกลับมาเอลางคันครและนำศพฝังไว้ริมน้ำแม่ต๋อยแล้วหนีเข้าเมือง พระญามังรายให้ขุนครมนำทัพติดตาม ฝ่ายพระญาธิบายทราบข่าวแพ้ศึกจึงพาครอบครัวหนีไปพึ่งใบบุญเจ้าเมืองสองแคว ภายหลังได้รับการแต่งตั้งให้ครองเมืองกำแพงเพชรและสิ้นพระชนม์ในเมืองนั้น เป็นอันสิ้นสุดอาณาจักรหริภุญไชยและเอลางคันครตั้งแต่นั้นมา

ที่ตั้งเวียงด้านสนามรบ
ด้านทัพพระญามังราย

อนุสาวรีย์พระญาเบิก
ที่เวียงด้าน

อนุสาวรีย์เจ้าพ่อขุนตาน
เขตต่อแดนลำปาง - ลำพูน

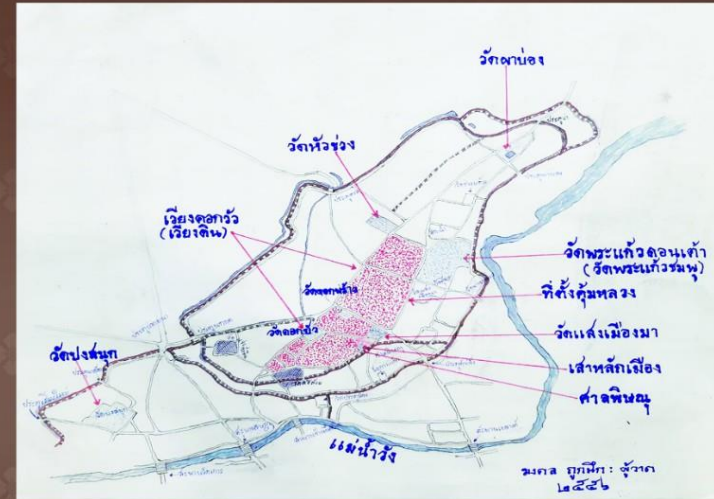
เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

แผนที่แสดงที่ตั้งของเมืองเอลางคันคร

กำแพงเมืองรูปหอยสังข์เอลางคันคร

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

- เมืองละกอน พ.ศ. ๑๘๔๐ - ๒๒๗๕ (๔๓๕ ปี)

เมืองละกอนภายใต้การปกครองของราชวงศ์มังรายแห่งอาณาจักรล้านนาที่มีนครเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางและนับเนื่องต่อมากับการปกครองของพระเจ้าบุเรงนอง (ผู้ชนะสิบทิศ) แห่งราชวงศ์ดองอูชาวพม่า

วิถีชีวิตชาวเมืองละกอน
อาณาจักรล้านนา

พระญามังราย

พระเจ้าบุเรงนองเมืองหงสาวดี

เมืองละกอนกลายเป็นเมืองหน้าด่าน ด้วยความเป็น “ผู้กล้าคนหาญ” ของชาวเมืองละกอนจึงเป็นที่ไว้วางใจจากพระเจ้าเชียงใหม่ให้เป็นแม่ทัพสำคัญในการสู้รบปราบปรามความไม่สงบที่เกิดขึ้นอยู่เสมอมา

เสื้อเกราะนักรบโบราณ

เหล่านักรบเมืองละกอน “ผู้กล้าคนหาญ”

- ลำดับผู้ปกครอง เหตุการณ์สำคัญและการพัฒนาบ้านเมืองของเจ้าเมืองละกอนทั้ง ๙ องค์พอจะกล่าวโดยสังเขปดังนี้

- ขุนไชยเสนา (แสนพิงไชย) (พ.ศ. ๑๘๔๐ - ๑๘๘๓)

ขุนไชยเสนาเป็นกำลังสำคัญผู้นำทัพพร้อมกับขุนครามโอรสของพระญามังรายเอาชนะพระยาเบิก พระยาบอน จนทำให้พระยาฮิยาแห่งนครหริภุญไชยหลบหนีไปเมืองสองแคว จนสิ้นสุดอาณาจักรหริภุญไชยตั้งแต่นั้น

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

เมื่อขุนไชยเสนาหรือแสนพิงไชยขึ้นครองเมืองนคร(ละกอน) ได้ขยายเมืองจากเขตเดิมออกมาทางตะวันตกอีก ๓๐๐ ไร่โดยล้อมกำแพงเชื่อมต่อกันเดิมมา ๓ ด้านเว้นด้านทิศใต้ใช้แม่น้ำวังเป็นกำแพงธรรมชาติ มีประตูเมืองเพิ่ม ๔ ประตู คือ ประตูป่อง ประตูเชียงใหม่ ประตูนาสร้อยและประตูปลายนา

ขยายเมืองออกมาด้านตะวันตก

วัดปงสนุก

ย้ายศูนย์กลางเมืองมาที่วัดเชียงภูมิ (วัดปงสนุก) ในปี พ.ศ. ๑๘๔๔ พร้อมกับการพัฒนาวัดวาอารามและทำนุบำรุงพุทธศาสนา ขุนไชยเสนาครองเมืองนคร(ละกอน) ถึง พ.ศ. ๑๘๘๓ เป็นอย่างน้อย

- เจ้าหมื่นลกนคร (พ.ศ. ๑๙๒๙ - ๑๙๔๕)

เป็นเจ้าเมืองละกอนซึ่งมีศักดิ์เป็น

พระเจ้าอาของพระเจ้าติโลกราช

พ.ศ. ๑๙๓๑ ถูกเรียกให้ยกทัพจากเมืองละกอน

ไปปราบพ้อท้าวมหาพรหมเจ้าเมืองเชียงราย (พระเจ้าอาของพระยาแสนเมืองมาพระเจ้าเชียงใหม่ในขณะนั้น) ซึ่งยกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่หมายจะขึ้นครองนครเชียงใหม่เสียเอง จนทัพพ้อท้าวมหาพรหมแตกพ่ายแต่ไม่ยอมแพ้กลับชวนกองทัพจากกรุงศรีอยุธยาหมายตีเมืองละกอนก่อนเข้าตีเมืองเชียงใหม่แต่ก็แพ้กองทัพของเจ้าหมื่นลกนครอีก ในการศึกครั้งนั้นเกิดวีรกรรมความกล้าหาญของชายเจ้าหมื่นลกนครที่โดยธรรมเนียมการศึกษาหญิงจะแต่งกายเยี่ยงบุรุษเข้าสู่รบกับข้าศึกเคียงคู่สามีทั้งที่เจ้านางมีครรภ์อ่อนๆ ภายหลังบุตรที่คลอดออกมาจึงได้ชื่อว่า “เจ้าหาญแต่ท้อง”

พระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

ในปีพ.ศ. ๑๙๗๙ พระยาสามฝั่งแกนเสวยราชย์

ณ นครเชียงใหม่ (ครองราชย์ต่อจากพระยาแสนเมืองมา) ได้ทราบข่าวการพบพระแก้วมรกตที่เมืองเชียงรายพระองค์จึงมีรับสั่งให้อัญเชิญมายังนครเชียงใหม่ แต่พบว่าช้างที่อัญเชิญมากลับเลือกเดินทางไปยังเมืองละกอนแทน พระแก้วมรกตจึงถูกอัญเชิญให้ประดิษฐาน ณ วัดชมพู ถึง ๓๒ ปี ชาวละกอนจึงเรียก วัดพระแก้วชมพู (ปัจจุบันคือวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม)

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

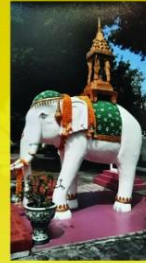
ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

ในช่วงที่พระแก้วมรกตประดิษฐานในเมืองละกอน พระพุทธมหาราชปัญญานักปราชญ์ชาวเมืองละกอนได้แต่งประวัติพระแก้วมรกตเป็นภาษาบาลีชื่อว่า “รัตนพิมวงค์” ซึ่งยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

ในปีพ.ศ. ๑๙๘๔ เกิดกบฏโดยขุนนางชื่อ “แสนขาน” ผู้สนับสนุนให้พระเจ้าติโลกราช (พ่อท้าวลก ไอร์สของพระยาสามฝั่งแกน) ยึดอำนาจจากพระบิดา หมายถึงที่จะขึ้นครองราชย์เสียเอง เจ้าหมื่นลกนครจึงถูกเรียกมาปราบกบฏแสนขานจนสำเร็จด้วยความชอบดังกล่าวจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหมื่นลกสามล้าน อัครมหาเสนาบดีในราชสำนักเชียงใหม่ในปีต่อมา

รัตนพิมวงค์

● เจ้าหมื่นแก้วนคร (เจ้าหาญแต่ทอง) (พ.ศ. ๑๙๘๔ - ๒๐๐๐)

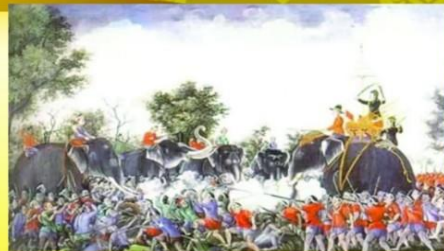
เดิมเป็นผู้ปกครองแคว้นแม่ก๊วยนามว่า หมื่นก๊วยหาญแต่ทอง หลังจากบิดาได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ไปอยู่ราชสำนักเชียงใหม่ พระเจ้าติโลกราชได้แต่งตั้งให้ครองเมืองละกอนแทนบิดาได้ชื่อว่า “เจ้าหมื่นแก้วนคร” เป็นแม่ทัพสำคัญของพระเจ้าติโลกราชแห่งอาณาจักรล้านนาในการทำสงครามแย่งชิงอำนาจแคว้นสุโขทัยกับกรุงศรีอยุธยา

พระเจ้าติโลกราช

เจ้าหมื่นแก้วนคร แม่ทัพคนสำคัญ

ศึกระหว่างเมืองเชียงใหม่กับอยุธยา

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

การเผยแพร่พุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนามีพระเจ้าติโลกราชขึ้นในปี พ.ศ. ๑๙๘๔ “พระมหาญาณคัมภีร์” นำพุทธศาสนาเถรวาทนิกายลังกาวงศ์หรือสิงหรัตนาราม (ภายหลังเรียก นิกายป่าแดง) เข้ามาเผยแพร่ที่นครเชียงใหม่ นิกายป่าแดงในพระราชูปถัมภ์ของพระเจ้าติโลกราชจึงแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางถึงเมืองเชียงแสน เชียงราย พะเยา เชียงของ แพร่ น่าน เมืองละกอน แห่ม เมืองวัง เชียงตุง เป็นต้น

แม่ทัพแก้ว

แม่ทัพแก้ว

ต่อมาปีพ.ศ. ๑๙๙๒ เจ้าหมื่นแก้วนคร ให้ “แสนเมืองมา” ไปอาราธนาพระมหาญาณคัมภีร์พร้อมพระสงฆ์ ๒๒ รูปมาเผยแพร่ศาสนาที่เมืองละกอนโดยจำพรรษาที่ “วัดแสนเมืองมา” (ปัจจุบันคือวัดแสงเมืองมา) เป็นเวลา ๓ ปีได้บวชศฤงฆ์และบวชแปลงพระภิกษุที่เคยเป็นนิกายป่าแดงเป็นจำนวนมาก มีวัดต่างๆมาเข้านิกาย ป่าแดงถึง ๒๑๗ วัดด้วยกัน

พ.ศ. ๑๙๙๔ พระมหาญาณคัมภีร์ได้ไปอภิเษกพระมหาธาตุเมืองแห่ม (ปัจจุบันคือพระธาตุเจดีย์วัดป่าแดงหลวงหรือวัดผาแดงหลวง) และพระธาตุเจดีย์ที่เมืองวัง ก่อนที่จะกลับนครเชียงใหม่และเกิดอาพาธและมรณภาพที่เมืองแห่มบ้านหัวเมือง (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง) หลังจากทำพิธีสรงสรีระร่างแล้วได้นำอัฐิบรรจุในเจดีย์บ้านดินตอย (ปัจจุบันคือ บ้านขาม ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน จ.ลำปาง) ถือเป็นพระเถระองค์สำคัญที่มาละสังขารในเมืองละกอน

พิธีอภิเษกพระธาตุเจดีย์

ซากฐานวิหารวัดป่าแดงหลวงแห่ม

เจดีย์บ้านดินตอย

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง
เมือง ๓ ยุค

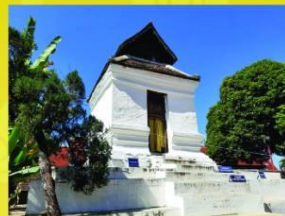
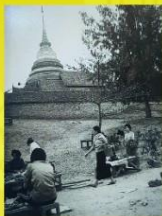
(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

ในปี พ.ศ. ๑๙๙๒ เจ้าหมื่นแก้วนครได้บูรณะวัดพระธาตุลำปางหลวง โดยสร้างพระธาตุเจดีย์ครอบพระบรมสารีริกธาตุมีฐานกว้าง ๙ วา สูง ๑๕ วาและสร้างมณฑปพระพุทธบาทอีกด้วย

ต่อมาในปี ๒๐๐๐ หมื่นแก้วนครก็ได้เลื่อนตำแหน่งเป็น "หมื่นคำพรา" ย้ายไปประจำราชสำนักนครเชียงใหม่

● เจ้าหมื่นดั่งนคร (พ.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๐๑๗)

เดิมเป็นขุนนางครองเมือง "ดั่ง" (ปัจจุบันคือ อ.หางดง จ.เชียงใหม่) เจ้าหมื่นดั่งได้รับแต่งตั้งให้ครองเมืองละกอนต่อจากหมื่นคำพรา (หาญแต่ท้อง)

พ.ศ. ๒๐๐๒ หมื่นดั่งถูกเรียกตัวไปรักษาราชการนครเชียงใหม่เมื่อครั้งพระเจ้าติโลกราชยกทัพไปตีเมืองพงแคว้นสิบสองปันนา

เจ้าหมื่นดั่งนครแห่งเมืองละกอนเป็นแม่ทัพเอกในการสู้รบระหว่างพระเจ้าติโลกราชแห่งอาณาจักรล้านนากับพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยาต่อมาในปี ๒๐๐๔ ได้รับการแต่งตั้งให้เจ้าเมืองเชียงซิน (ศรีสขานาลัย) อีกเมืองหรือเป็นเจ้าเมืองถึงสองเมืองที่หาได้ยาก เจ้าหมื่นดั่งตั้งคุ่มอยู่ที่เมืองเชียงซินยังปรากฏชื่อ "เวียงดั่ง" จนถึงปัจจุบัน

นำเสียดายที่หมื่นดั่งต้องถูกสังหารเหตุเพราะพระเจ้าติโลกราชทรงระแวงว่าจะคิดก่อกบฏต่อพระองค์ในปี พ.ศ. ๒๐๑๗ นั่นเอง

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

● เจ้าหมื่นคำเพชร (คำเป็ก) (พ.ศ. ๒๐๑๙ - ๒๐๒๔)

เป็นเจ้าครองเมืองละกอนที่มีเชื้อสายราชวงศ์สุโขทัยจากเมืองเชียงที่มาสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้าติโลกราช ได้บูรณะวัดพระธาตุลำปางหลวงโดยสร้างกำแพง สร้างพระวิหาร หล่อพระพุทธรูป สร้างศาลาและตัดถนนหน้าวัด

จารึกการบูรณะวัดพระธาตุ

● เจ้าหาญศรีธิดะมหาสุรมนตรี (พ.ศ. ๒๐๓๙ - ประมาณ พ.ศ. ๒๐๔๘)

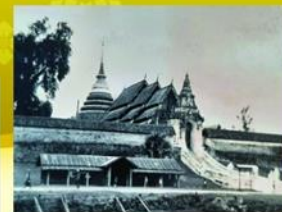
เดิมเป็นเจ้าเมืองลี ต่อมาพระเมืองแก้วแห่งเมืองเชียงใหม่ทรงแต่งตั้งมาครองเมืองละกอน ได้บูรณะและก่อสร้างเพิ่มเติมวัดพระธาตุลำปางหลวงขนาดใหญ่

พ.ศ. ๒๐๓๙ เป็นประธานบูรณะองค์พระธาตุเจดีย์โดยขยายฐานให้กว้างขึ้นเป็น ๑๒ วา เสริมเจดีย์สูงขึ้นเป็น ๒๑ วาและปิดทองพระบรมธาตุ

พ.ศ. ๒๐๔๔ หล่อพระเจ้าล้านทองประดิษฐานในโขงปราสาทในพระวิหารหลวง นางเมืองพระชายาหล่อพระพุทธรูปประดิษฐานไว้ในวิหารน้ำแต้มทางด้านเหนือขององค์พระบรมธาตุเจดีย์

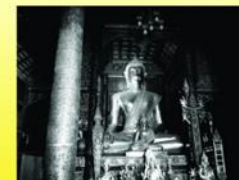
จารึกวัดพระธาตุลำปางหลวง

พระเจ้าล้านทองในโขงปราสาทพระวิหารหลวง

วิหารพระพุทธ

พระพุทธรูปในวิหารพระพุทธ

เรื่องราวลำปาง

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮึดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละคอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

- เจ้าหมื่นสามล้านอ้าย (ไม่ปรากฏปีที่ครองเมืองถึง ปี พ.ศ. ๒๐๘๙)

สมัยเจ้าหมื่นสามล้านอ้ายเป็นเจ้าเมืองนครนับเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ใหม่และหัวเมืองต่างๆของอาณาจักรเกิดความวุ่นวาย เข้าสู่ยุคอาณาจักรล้านนาเสื่อมอำนาจเจ้าเมืองหัวเมืองต่าง ๆ แบ่งเป็นก๊กเป็นเหล่า ผู้ใหญ่ในราชสำนักเชียงใหม่เข้ามาแทรกแซงการปกครองบ้านเมือง เป็นช่วงที่กษัตริย์นครเชียงใหม่คือพระเมืองเกษเกล้าและโอรสถูกกระทำจากเหล่าเสนาอำมาตย์สุดท้ายเจ้าทุกองค์ก็ถูกปลงพระชนม์เสียสิ้น เจ้าหมื่นสามล้านอ้ายซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีอำนาจกลุ่มหนึ่งและปรากฏหลักฐานว่าเป็นเจ้าเมืองละคอนในปี พ.ศ.๒๐๘๘ สามารถปราบฝ่ายก่อเหตุทั้งหลายจนหมดสิ้นแล้วทูลเชิญพระราชเทวีจระประภาพระราชชายาในพระเมืองเกษเกล้าขึ้นครองราชย์ในปี ๒๐๘๘

ในปี พ.ศ.๒๐๘๙ กองทัพกรุงศรีอยุธยาทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ เจ้าหมื่นสามล้านอ้ายแต่งทัพสกัดที่เมืองละคอนและสามารถตีทัพของกรุงศรีพ่ายแพ้กลับไป และในปีเดียวกันนั้น พระญาโหิสาธราชเจ้าเมืองหลวงพระบางล้านช้างพร้อมด้วยพระอุปโยราช (พระมหาอุปราช) คือพระไชยเชษฐาพระราชโอรสที่เกิดจากพระนางยอคำทิพย์ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเมืองเกษเกล้ากับพระราชเทวีจระประภา (พระไชยเชษฐาก็คือหลานแท้ ๆ ของพระราชเทวีท่านเอง) ได้เสด็จมายังนครเชียงใหม่ เมื่อเหตุการณ์ทุกอย่างคลี่คลายลงแล้วพระมหาเทวีจระประภาจึงได้ปลงบ้านเวณเมืองให้แก่พระไชยเชษฐาขึ้นเสวยราชย์นครเชียงใหม่ พระองค์ปูนบำเหน็จให้หมื่นสามล้านอ้ายเป็นพระญาสามล้านฤชัยติไปครองเมืองเชียงราย

เรื่องราวลำปาง

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮึดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละคอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

- พระญาแสนหลวงไชยนคร (ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๑๔๕ -)

หลักฐานจากจารึกที่ฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์ระบุว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๑๔๕ พระญาแสนหลวงไชยนครเป็นผู้หล่อพระนอนวัดบึงไชยแก้ว ในหลักฐานยังระบุอีกว่าดำรงตำแหน่ง “เจ้าหอแสนหลวง” สันนิษฐานว่าเป็นเจ้าหอคำอันมีฐานะเทียบเท่ากับกษัตริย์เมืองละคอน

พระพุทธรูปไสยาสน์

ปัจจุบันประดิษฐานที่วัดเกาะวาลุการาม

ศิลาจารึกหลักที่ ๓

ศิลาจารึกหลักที่ ๓ ของวัดพระธาตุลำปางหลวง กล่าวถึงมหาอุปราชพระญาหลวงชัยนคร ตอนหนึ่งว่า “มีพระราชศรัทธาในพระธาตุเจ้า —— ได้สร้างฉัตรมาใส่ยอดพระมหาธาตุเจ้า” และอีกตอนหนึ่งระบุว่า —— เป็นประธานในการก่อสร้างลำเวียง (ร้าง) โลหะสำริด ๕๑๒ เล่ม ขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๑๔๕ เพื่อแทนของเดิมที่สูญหาย”

สันนิษฐานว่า “พระมหาอุปราชพระญาหลวงนครชัยบุรี” กับ “พระญาแสนหลวงชัยนคร” คือบุคคลเดียวกัน ตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีระดับ “เจ้าแสนหลวง” คือผู้มีอำนาจรองมาจากกษัตริย์ล้านนาจึงเรียกว่า “เจ้าหอแสนหลวง” เสมือนดังเป็นพระมหาอุปราช จึงมีที่ประทับคือหอคำ สรุปลแล้วพระญาแสนหลวงชัยนครมีตำแหน่งเป็นกษัตริย์เมืองนคร ไม่มีหลักฐานว่าสิ้นพระชนม์เมื่อใด

- แสนหนังสือหลวงนคร (ก่อนพ.ศ.๒๒๖๒ – ๒๒๗๕)

หลักฐานจากท้ายใบลาน คัมภีร์กรรมวาจา วัดสิงห์ชัย ฉบับหนึ่งระบุว่าเจ้ามหาพรหมหลวงเจ้าเมืองนครกับเจ้านางด้วยราชเทวี เป็นเจ้าศรัทธาสร้างคัมภีร์กรรมวาจาเมื่อ พ.ศ.๒๒๔๕ เป็นหลักฐานที่แสดงว่าเจ้ามหาพรหมหลวงเป็นเจ้าเมืองนคร (ละคอน) อย่างน้อยที่สุดในปีนั้นจนกระทั่งก่อนปี พ.ศ.๒๒๖๒ หลังจากเจ้ามหาพรหมหลวงสิ้นพระชนม์แล้วยังไม่มีการแต่งตั้งเจ้าเมืองนคร (ละคอน) คนใหม่จากราชสำนักกรุงอังวะ ดังนั้นแสนหนังสือหลวงจึงทำหน้าที่เป็นประธานขุนนางอาสุ ๔ คน ในการปกครองเมืองนคร (ละคอน) ตามธรรมเนียมที่ยึดถือกันมา

วัดสิงห์ชัย

ปริวรรตใบลาน

คุ้มเจ้าหลวง

จารึกหลักที่ ๓ วัดพระธาตุลำปางหลวงกล่าวว่า เมื่อ พ.ศ.๒๒๖๒ แสนหนังสือหลวงนครเป็นประธานฝ่ายบ้านเมืองในการหล่อเสาทองขึ้นใส่ยอดมหาธาตุลำปางหลวง

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๒ : เมืองละกอนเมืองของผู้กล้าคนหาญ ประวัติศาสตร์ที่ขาดหาย

เหตุการณ์ช่วงท้ายสมัยแสนหนังสือหลวงนครที่ปกครองเมืองละกอนเกิดมี ตนบุญนายงา ได้ลาสิกขาบท และมีสมการวัดสามขา และวัดบ้านพ่อน ได้ลาสิกขาบทออกมา เป็นเสนาช่วยชาว มีผู้เลื่อมใสมาเป็นพรรคพวกมาก ชาวดังกล่าวเป็นเหตุให้ท้าวหมายศเมืองลำพูนนำมาเป็นข้ออ้างในการยกทัพมาปราบปรามเมืองละกอนโดยมีเป้าหมายยึดเอาเมืองละกอนในที่สุด แสนหนังสือหลวงจึงแต่งตั้ง ตนบุญนายงา เป็นแม่ทัพหน้าให้แสนต่างใจเป็นแม่ทัพหลวงสู้รบกับกองทัพท้าวหมายศ ที่วัดป่าต้นกุ่มเมือง กองทัพเมืองละกอนพ่ายแพ้ท้าวหมายศยึดเมืองได้ทั้งนี้ และตั้งทัพอยู่ที่วัดพระธาตุลำปางหลวงเตรียมการยึดครองเมืองละกอนทั้งหมด

แล้วท้าวหมายศจึงสร้างอุบายส่งหาญฟ้าแมบ หาญฟ้าร้อง หาญฟ้าฟัน ทำให้ไปเจอจากความเมื่อกันแสน หนังสือหลวง จเรน้อย หัวลั่นก่าน ณ ศาลาเค้าสนามหลวงที่วาระชาการเมืองละกอน ครั้นสบโอกาสก็ชักอาวุธขึ้นทำร้ายฝ่ายเมืองละกอน แสนหนังสือหลวงนครเสียชีวิต ท้าวขุนเมืองละกอนและชาวเมืองแตกตื่นหนีไปยังที่ต่างๆ ท้าวหมายศจึงยึดเมืองละกอนได้ทั้งหมด

ศาลาเค้าสนามหลวง

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง
เมือง ๓ ยุค

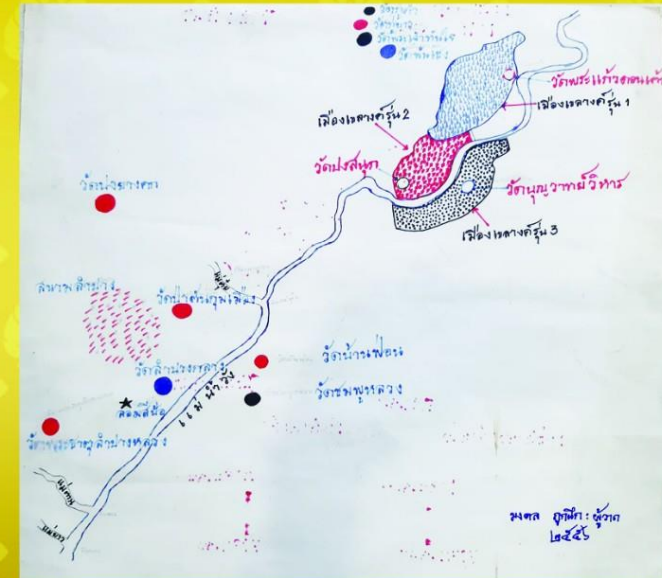
(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

พื้นที่การสู้รบระหว่างกองทัพแสนหนังสืออนันตบุญนายงา และ แสนต่างใจเป็นแม่ทัพ

ยกทัพมารบกับท้าวหมายศเมืองลำพูนที่มายึดเมืองละกอน

กองทัพฝ่ายเมืองละกอนพ่ายแพ้ ท้าวหมายศยึดวัดพระธาตุลำปางหลวงเป็นที่มั่น

เรื่องราวลำปาง

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮัตอ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● เจ้าพระยาสุรละโวไชยสงคราม (เจ้านานทิพย์ช้าง)

หลังจากท้าวผายดงจากเมืองลำพูนนำกองทัพบายึดเมืองละคอนได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๒๗๕ และตั้งทัพอยู่ที่วัดพระธาตูลำปางหลวง ตลอดเวลา ๓ ปีได้กดขี่ข่มเหงสร้างความเดือดร้อนแก่ราษฎรเป็นอันมาก ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงทราบข่าวเกิดเวทมนตร์สาธยายบ้านชาวเมือง จึงเรียกร้อยท้าวขุนและชาวนครลำปางมาประชุมกันที่วัดแสงเมืองมา มีท้าวลิ้นก่าน และจระไนยเป็นต้น เห็นต้องกันว่าควรเชิญหนานทิพย์ช้างผู้กล้าชาวบ้านปางยงคกผู้ที่มีความสามารถและเฉลียวฉลาดให้นำกำลังไปขับไล่กองทัพท้าวผายดง หนานทิพย์ช้างยอมรับเป็นผู้นำ แล้วจึงนำไพร่พลชาวนครลำปาง ๓๐๐ คนบุกเข้าโจมตีและสังหารท้าวผายดงเสีย ทัพเมืองลำพูนจึงแตกพ่ายหนีกลับไปเมืองลำพูน

ชาวบ้านเมืองลำปางถูกข่มเหง

พระวิหารหลวงที่ท้าวผายดงใช้เป็นที่ตั้งทัพเพื่อยึดนครลำปาง

เจ้าพระยาสุรละโวไชยสงคราม (พ่อหนานทิพย์ช้าง)

ร่องรอยกระสุนปืน ที่ท้าวผายดงถูกยิงเสียชีวิต

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงทราบข่าวเกิดเวทมนตร์สาธยายบ้านชาวเมือง จึงเรียกร้อยท้าวขุนและชาวนครลำปางมาประชุมกันที่วัดแสงเมืองมา มีท้าวลิ้นก่าน และจระไนยเป็นต้น เห็นต้องกันว่าควรเชิญหนานทิพย์ช้างผู้กล้าชาวบ้านปางยงคกผู้ที่มีความสามารถและเฉลียวฉลาดให้นำกำลังไปขับไล่กองทัพท้าวผายดง หนานทิพย์ช้างยอมรับเป็นผู้นำ แล้วจึงนำไพร่พลชาวนครลำปาง ๓๐๐ คนบุกเข้าโจมตีและสังหารท้าวผายดงเสีย ทัพเมืองลำพูนจึงแตกพ่ายหนีกลับไปเมืองลำพูน

ราชวงศ์ทิพย์จักร (ต้นตระกูลเชื้อเจ็ดคน)

๑. เจ้าอ้าย (ถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์)
๒. เจ้าชายแก้ว
๓. เจ้านางคำ
๔. เจ้าคำพา
๕. เจ้าคำพ้อเรือน
๖. เจ้านางกลม

เรื่องราวลำปาง

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮัตอ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● เจ้าฟ้าสิงหราชธานี

มีนามเดิมว่าเจ้าชายแก้วเป็นโอรสองค์ที่ ๒ ของเจ้าพระยาสุรละโวไชยสงคราม กับ เจ้าแม่พิมพ์พา (พิมพ์ลา) ราชเทวี ประสูติประมาณ พ.ศ.๒๒๕๔ เจ้าชายแก้วขึ้นครองนครลำปางสืบต่อจากเจ้าพระยาสุรละโวไชยสงคราม เมื่อ พ.ศ.๒๓๐๔ ต่อมาพระเจ้ากรุงอังวะพระราชทานนามว่า “เจ้าฟ้าสิงหราชธานี” ครองนครลำปางจนถึง พ.ศ.๒๓๑๗ ต่อจากนั้นดำรงสถานะเป็น “เจ้าฟ้าหลวง” คือเจ้านครนอกราชการจนกระทั่งสวรรคตประมาณ พ.ศ.๒๓๓๖ พระชนมายุได้ ๘๒ พรรษา เจ้าฟ้าชายแก้วเสกสมรสกับแม่เจ้าจันทราราชเทวี มีโอรสธิดา คือ

๑. เจ้านานกาวีละ ประสูติ พ.ศ.๒๒๘๕ เป็นพระยานครลำปาง พ.ศ.๒๓๑๘ - ๒๓๒๔ เป็นพระยาวชิรปราการเจ้าเมืองเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ เลื่อนเป็นพระเจ้านครเชียงใหม่ พ.ศ.๒๓๔๕ สิ้นพระชนม์ พ.ศ.๒๓๕๘

๒. เจ้าน้อยคำโสม ประสูติ พ.ศ.๒๒๘๗ เป็นพระยานครลำปางเมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ อนิจกรรม พ.ศ. ๒๓๕๒

๓. เจ้าน้อยธรรมลังกา ประสูติ พ.ศ.๒๒๘๙ เป็นพระยานครเชียงใหม่ พ.ศ.๒๓๔๘ อนิจกรรม พ.ศ.๒๓๖๔

๔. เจ้าดวงทิพย์ ประสูติ พ.ศ.๒๒๙๑ เป็นพระยานครลำปาง พ.ศ.๒๓๕๒ เลื่อนเป็นพระเจ้านครลำปาง พ.ศ.๒๓๖๖ สิ้นพระชนม์ พ.ศ.๒๓๖๙

๕. เจ้าศรีอินชา ประสูติ พ.ศ.๒๒๙๓ เสกสมรสกับเจ้าพระยาสุรสีห์ พ.ศ.๒๓๑๘ เป็นพระอรรคชายาเจ้าศรีอินชาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาสุรสิงหนาท เมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ สิ้นพระชนม์หลัง พ.ศ.๒๓๕๓

๖. เจ้าศรีวรรณ ประสูติ พ.ศ.๒๒๙๕ อนิจกรรมแต่ยังเยาว์

๗. เจ้าหนูหล้า ประสูติ พ.ศ.๒๒๙๗ เป็นพระยาอุปราชนครลำปาง พ.ศ. ๒๓๕๑ อนิจกรรม พ.ศ. ๒๓๕๙

๘. เจ้าคำฝั้น ประสูติ พ.ศ.๒๒๙๙ เป็นพระยาลำพูนไชย พ.ศ.๒๓๔๘ เป็นพระยานครเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๓๖๔ อนิจกรรม พ.ศ. ๒๓๖๘

๙. เจ้าศรีบุญทัน ประสูติ พ.ศ.๒๓๐๑ เป็นมารดาพระยาราชวงศ์เมืองลำพูนไชย อนิจกรรมก่อน พ.ศ. ๒๓๓๒

๑๐. เจ้าน้อยบุญมา ประสูติ พ.ศ.๒๓๐๓ เป็นพระยาลำพูนไชย พ.ศ.๒๓๕๘ เลื่อนเป็นพระเจ้านครลำปาง พ.ศ.๒๓๖๙ สิ้นพระชนม์ พ.ศ.๒๓๗๐

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติคำสร้อยลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคู่บารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● พระยาภาววิริยะ (๒๓๑๔ - ๒๓๒๔)

พระยาวิริยภักดี (พระยาภาววิริยะ) เป็นโอรสองค์ที่ ๑ ของเจ้าฟ้าสิงหราชธานี กับ แม่เจ้าจันทร์ราชเทวี ประสูติเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๘๔ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงแต่งตั้งเป็นพระยาภิรมย์ภักดีเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๔ ครองนครลำปางถึง พ.ศ. ๒๓๒๔ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๓๒๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงแต่งตั้งเป็นพระยาวิริยภักดี เจ้าเมืองเชียงใหม่ แต่ขณะนั้นเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองร้าง

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

พระยาจักรี

พระยาวิริยภักดีจึงไปตั้งมั่นรวบรวมผู้คนที่ย้ายมาอยู่เป็นเวลา ๑๕ ปี ถึงปี พ.ศ. ๒๓๓๙ พระยาวิริยภักดียกไพร่พลเข้าไปฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๓๔๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเลื่อนอิสริยยศพระยาวิริยภักดีขึ้นเป็นพระเจ้าบรมราชาธิบดี (พระเจ้ากาวิละ)

โปงลางค่านี่เจ้าเมืองเชียงใหม่

เจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพ

กองทัพจากกรุงธนบุรีเข้าตีเชียงใหม่

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๑๗ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดฯ ให้เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีพม่าที่เมืองเชียงใหม่ ครั้นนั้นเจ้ากาวิละและน้องทั้ง ๖ ได้ร่วมมือกับพระยาจำปาศักดิ์แห่งเมืองเชียงใหม่เข้าสวามิภักดิ์ต่อกองทัพเจ้าพระยาจักรี และ เจ้าพระยาสุรสีห์ นำกองทัพไทยไปตีเมืองเชียงใหม่ได้ชัยชนะ กองทัพพม่าแตกหนีไปเมืองเชียงแสน

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติคำสร้อยลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคู่บารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

เจ้าศรีอินทรา

ในครั้งนั้นเจ้าพระยาสุรสีห์ได้พบกับเจ้าศรีอินทรา “มีศรีอินทราคือนางงาม มีปฏิภาณวิเศษ” จึงส่งขุนนางผู้ใหญ่มาสู่ขอ ฝ่ายเจ้าฟ้าชายแก้ว กับเจ้าพี่น้องทั้ง ๗ “—รำเพยพันกลยามมิตรอนจักสนิทติดต่อกันไปภายหน้า ก็เอายังนางศรีอินทราถวายเป็นราชเทวีแห่งเจ้าพระยาสุรสีห์ คือนางงามวิเศษ—”

พ.ศ. ๒๓๑๙ เจ้าศรีอินทราได้ติดตามเจ้าพระยาสุรสีห์ไปยังเมืองพิษณุโลก ต่อมา พ.ศ. ๒๓๒๐ เจ้าพระยาสุรสีห์และเจ้าศรีอินทรา ได้มาอยู่ที่กรุงธนบุรีมีนิเวศสถานบ้านเรือนอยู่ที่ปากคลองบางลำพูใกล้วัดทอง (วัดชนะสงคราม) และในปีนั้นเจ้าศรีอินทราได้ให้กำเนิดธิดา นามว่าพิศุลทอง

เจ้าศรีอินทรา พระยาสุรสีห์ และพระธิดาพิศุลทอง

พ.ศ. ๒๓๒๔ พระยาสุรสีห์เป็นกบฏยกทัพจากกรุงเก่ามาตีกรุงธนบุรีจับพระเจ้าแผ่นดินและพระราชวงศ์คุมขังไว้ เมื่อเห็นเหตุร้ายนี้เจ้าศรีอินทราจึงรวบรวมไพร่ และร่วมมือกับพระยาสุรสีห์กับพระยาเจ่งนายกองมอญ ยกพลไปปราบพระยาสุรสีห์ได้ชัยชนะ

ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่กล่าวว่า “—เจ้าศรีอินทราหายเมืองได้—” ควบคุมบ้านเมืองรอถ้าสมเด็จพระเจ้าพระยาวิสุทธิวงศาจารย์ และเจ้าพระยาสุรสีห์ที่เดินทางกลับมาจากกัมพูชา

พระรูปกรมพระราชวังบวชสถานมงคล
พร้อมพระชายา และพระธิดา

เจ้าศรีรัตน และ เจ้าแม่กาญจนา
ผู้สืบเชื้อสาย ณ ลำปาง

จากวีระกรรมของเจ้าศรีอินทราข้างกล่าวเป็นข้อยืนยันว่าสตรีนครลำปางมีจิตใจกล้าหาญและเหมาะสมกับคำว่า “คู่บารมีจักรีวงศ์” โดยแท้

เจ้าศรีอินทราสิ้นพระชนม์หลัง

พ.ศ. ๒๓๕๓

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮ้อยคนดีของดีดีสำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติคำสร้อยสำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● พระยาคำโสม (พ.ศ.๒๓๒๕ - ๒๓๕๒)

นามเดิมคือเจ้าน้อยคำโสม เป็นโอรสองค์ที่ ๒ ของเจ้าฟ้าสิงหราชธานี กับ แม่เจ้าจันทราขเทวี ประสูติ พ.ศ.๒๒๘๗ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงแต่งตั้งให้เป็นพระยาอุปราชนครลำปาง เมื่อ พ.ศ.๒๓๑๘ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงแต่งตั้งให้เป็นพระยานครลำปางเมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ พ.ศ.๒๓๒๘ พม่ายกกองทัพมาตีนครลำปางตั้งทัพล้อมเมืองไว้ พระยาคำโสมบัญชาการสู้รบอย่างเข้มแข็ง ถึง พ.ศ.๒๓๒๙ รัชกาลที่ ๑ ทรงพระกรุณาฯ ให้กรมหลวงจักรเจษฎาเป็นแม่ทัพยกทัพกรุงเทพฯ มาตีกระหนาบ กองทัพพม่าแตกหนีไปเชียงใหม่

กำแพงเมือง

หอรบมืองป้อมปืนโบราณ

พ.ศ.๒๓๓๐ เจ้าเมืองฝ่ายเหนือ คือ เชียงราย เมืองปู สาดคุม กก ผ่าง แหง ปาย พะเยา ลอ เเทิง นัคกัน ทัพพม่า แล้วยกครวมาตีนครลำปาง พม่าจึงยกทัพใหญ่มีหัวหน้าผู้ช่วยสุระเป็นแม่ทัพมาล้อมเมืองนครลำปาง ตั้งค่ายล้อมเมืองระดมเข้าปล้นเมืองหลายครั้งก็ไม่ได้ พระราชพงศาวดารพม่ากล่าวว่าเป็นเพราะพระยาคำโสมควบคุมไพร่พลต่อสู้เข้มแข็งยิ่ง รัชกาลที่ ๑ ทรงพระกรุณาฯ ให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทเป็นแม่ทัพยกทัพหลวง ๖๐,๐๐๐ คน มาตีกระหนาบทัพพม่าแตกหนีกลับไปเมืองเชียงใหม่

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮ้อยคนดีของดีดีสำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติคำสร้อยสำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

พ.ศ.๒๓๓๓ พระยาคำโสมสร้างแปลงเวียงใต้(เวียงเขลางค์รุ่น ๓) และนับแต่นั้นเป็นต้นไป พระยาคำโสมจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญผู้หนึ่งในการขับไล่พม่าให้พ้นไปจากดินแดนล้านนาและขยายพระราชอาณาเขตฝ่ายเหนือให้กว้างขวางยิ่งกว่าสมัยใด

กำแพงเมืองยุคที่ ๓

พระยาคำโสมได้สร้างวัดหลวงกลางเวียง(วัดบุญวาทย์วิหาร) และได้สร้างวิหารวัดหมื่นกาด วัดปงสนุก วัดศรีล้อม วัดน้ำล้อม วัดป่าดัวะ วัดศรีเกิด สร้างลำต้ายพระธาตุลำปางหลวง และพระธาตุเสด็จ สร้างศาลาวัดพระบาท เป็นต้น

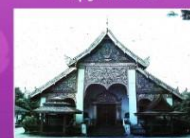
วัดบุญวาทย์วิหาร

วัดหมื่นกาด

วัดป่าดัวะ

วัดศรีล้อม

วัดน้ำล้อม

วัดปงสนุก

วัดดอกพราวด์

วัดศรีเกิด

วัดพระบาท

วัดพระธาตุเสด็จ

วัดลำปางหลวง

พระยาคำโสมถึงแก่อนิจกรรม พ.ศ.๒๓๕๒

เรื่องราวลำปาง

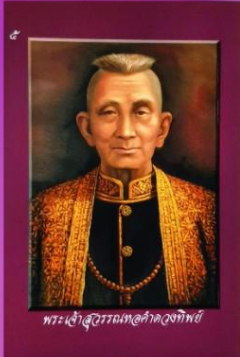
โดยย่อเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮอยคตติของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

- พระเจ้าสุวรมนอคำดวงทิพย์ (พ.ศ. ๒๓๕๒ - ๒๓๖๙)

นามเดิมคือเจ้าดวงทิพย์ เป็นโอรสองค์ที่ ๔ ของเจ้าฟ้าสิงหราชธานี กับ แม่เจ้าจันทร์ราชเทวี ประสูติเมื่อ พ.ศ.๒๒๙๑ รัชกาลที่ ๑ ทรงแต่งตั้งให้เป็นพระยาอุปราชนครลำปาง พ.ศ.๒๓๒๕ เป็นพระยานครลำปาง เมื่อ พ.ศ.๒๓๕๒ พระยานครลำปางดวงทิพย์เป็นแม่ทัพสำคัญของนครลำปางในการศึกกับพม่าตั้งแต่สมัยพระยานครลำปางคำโสม

พระยานครลำปางดวงทิพย์ได้ทำนุบำรุงพระศาสนาเป็นเอกประการ เช่น สร้างบันไดนาค และ รูปสิงห์ขึ้นชุมประตูปะตูของวัดพระธาตุลำปางหลวง รวมทั้งสร้างศาลา ขุดบ่อน้ำ สร้างอุปการณสร่งน้ำพระธาตุสร้างเต็งหลวง ถวายวัดพระธาตุเสด็จ และ วัดพระธาตุลำปางหลวง นอกจากนี้ได้สร้างหอธรรม จารธรรม *ekadok* ผูกถวายวัดหลวงกลางเวียงสร้างศาลา และ วิหารวัดต่างๆ บูรณะวัดม่อนพระญาแซ เป็นต้น

รูปสิงห์เชิงบันไดนาค

บันไดนาคชุมประตูปะตู

บูรณะวัดพระเสด็จ

ในการทำนุบำรุงบ้านเมืองนั้น ได้ก่อกำแพงเวียงได้ เมื่อ พ.ศ.๒๓๖๐ และขุดคูเมือง นอกจากนั้นได้สร้างตลาด สร้างสะพานหลายแห่ง

พ.ศ.๒๓๖๒ พระยานครลำปางดวงทิพย์ได้ผนวชเป็นพระภิกษุที่วัดพระธาตุเสด็จ ๗ วัน พร้อมด้วยราชบุตร ๔ องค์บรรพชาเป็นสามเณร

พ.ศ.๒๓๖๖ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระกรุณาแต่งตั้งพระยานครลำปางดวงทิพย์เป็นพระเจ้านครลำปาง (พระเจ้าสุวรมนอคำดวงทิพย์)

พระเจ้าสุวรมนอคำดวงทิพย์ สิ้นพระชนม์ พ.ศ.๒๓๖๙

หอคำที่ประทับของเจ้านครลำปาง

เรื่องราวลำปาง

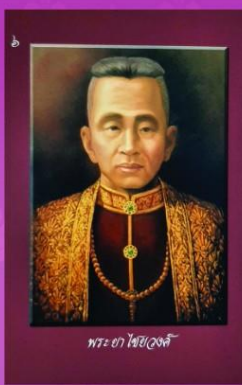
โดยย่อเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮอยคตติของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

- พระยาไชยวงศ์ (พ.ศ. ๒๓๖๙ - ๒๓๘๐)

นามเดิมคือเจ้านานไชยวงศ์ เป็นโอรสเจ้าคำโสม(พระยาคำโสม) กับแม่เจ้าปทุมอรราชเทวี ประสูติเมื่อ พ.ศ.๒๓๑๓ ผนวชเป็นพระภิกษุศึกษาพระธรรมวินัยทรงภูมิรู้ทางธรรม เมื่อลาสิกขาบทจึงเรียกว่า “เจ้ามหาชนานไชยวงศ์” เจ้ามหาชนานไชยวงศ์ดำรงตำแหน่งพระยาราชวงศ์ เมื่อ พ.ศ.๒๓๕๒ ครั้นพระเจ้าดวงทิพย์สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ.๒๓๖๙ จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นพระยานครลำปางสืบมา

ในปี พ.ศ.๒๓๖๙ นั้น พระเจ้านครเวียงจันทน์ (เจ้าอนุวงศ์) เป็นกบฏ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาให้กองทัพเมืองต่างๆร่วมกับกองทัพกรุงเทพฯ ยกไปปราบเจ้าอนุวงศ์ที่เมืองเวียงจันทน์ พระยาไชยวงศ์นำกองทัพเมืองนครลำปางร่วมกับกองทัพเมืองฝ่ายเหนืออื่นๆยกไปปราบเจ้าอนุวงศ์ได้ชัยชนะ การศึกครั้งนี้เป็นเกียรติยศยิ่งแก่พระยาไชยวงศ์ กองทัพนครลำปางได้กวาดต้อนชาวเวียงจันทน์ เชื้อพระวงศ์ และขุนนางพระภิกษุสามเณรมายังนครลำปางเป็นอันมาก พระยาไชยวงศ์จึงได้นำมาว่า “เจ้าหอคำเวียงจันทน์”

พ.ศ.๒๓๗๕ พระยาไชยวงศ์เป็นประธานบูรณะวัดพระธาตุลำปางหลวง รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณา พระราชทานแก้ว แผ่นทองคำ ทองคำเปลวร่วมทำบุญ

พระยาไชยวงศ์ถึงแก่อนิจกรรม พ.ศ.๒๓๘๐

ยกทัพไปตีเวียงจันทน์

นครเวียงจันทน์

- พระยาขัติยะ (พ.ศ. ๒๓๘๐)

นามเดิมคือเจ้าน้อยขัติยะ (เจ้าน้อยคันธิยะ) เป็นโอรสเจ้าคำโสมกับแม่เจ้าปทุมอรราชเทวี เป็นอนุชาของพระยาไชยวงศ์ ดำรงตำแหน่งพระยาอุปราชนครลำปางตลอดสมัยพระยาไชยวงศ์ครองนครลำปาง เมื่อพระยาไชยวงศ์ถึงแก่อนิจกรรม รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณา แต่งตั้งให้เป็นพระยานครลำปางดำรงตำแหน่งได้เพียง ๖ เดือนถึงแก่อนิจกรรม

เรื่องราวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติคำสัตว์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคู่มารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● พระยาน้อยอินทร์ (พ.ศ. ๒๓๔๐ - ๒๓๔๑)

นามเดิมคือ เจ้าน้อยอินทวงศ์ เป็นโอรสเจ้าคำโสมกับแม่เจ้าจุมปา ราชเทวี ประสูติเมื่อ พ.ศ.๒๓๒๑ เป็นพระยาอุปราชนครลำพูนเมื่อ พ.ศ.๒๓๖๙ เลื่อนเป็นพระยานครลำพูนเมื่อ พ.ศ.๒๓๗๐ ย้ายมาเป็น พระยานครลำปาง เมื่อ พ.ศ.๒๓๘๑

เมื่อมาครองนครลำปางนั้น ชาวเมืองเรียกขานนามว่า “เจ้าหอคำน้อยอินทร์” ต่อมา พ.ศ.๒๓๘๖ พระยาน้อยอินทร์ กราบบังคมทูลพระ

อพยพคนเมืองนครลำปาง เพื่อไปอยู่เมืองพะเยาและเมืองงาว

กรุณาต่อรัชกาลที่ ๓ ขอแบ่งคนเมืองนครลำปางไปตั้งเมืองพะเยาและ เมืองงาว เป็นเมืองขึ้นนครลำปาง พระยาน้อยอินทร์ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อ พ.ศ.๒๓๙๑ ที่กรุงเทพฯ

● เจ้าวรญาณรังษีภักดีราชธรรม (พ.ศ. ๒๓๙๑ - ๒๔๑๔)

นามเดิมคือเจ้าน้อยญาณรังษี (เจ้าน้อยยารังษี) เป็นโอรสลำดับที่ ๕ ของเจ้าน้อยคำโสมกับแม่เจ้าจอมแก้วราชเทวี ประสูติเมื่อ พ.ศ.๒๓๓๐ เป็นพระยาอุปราชนครลำปางในสมัยพระยาน้อยอินทร์เป็นพระยานครลำปาง

เมื่อพระยาน้อยอินทร์ถึงแก่อนิจกรรมได้เป็นผู้รักษาราชการเมืองนครลำปางแทน

พ.ศ.๒๓๙๙ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาเลื่อนอิสริยยศพระยานครต่างๆ ในหัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นเป็นเจ้า พระยาอุปราชญาณรังษีได้เลื่อนเป็น “เจ้าวรญาณรังษีภักดีราชธรรม” เจ้านครลำปาง

เสาหลักเมืองที่วัดปงสนุก

➤ ในสมัยเจ้าวรญาณรังษีปกครองนครลำปาง มีเหตุการณ์สำคัญดังนี้ พ.ศ.๒๓๙๖ แต่งทัพนครลำปางร่วมกับทัพกรุงเทพฯไปตีเมืองเชียงตุง พ.ศ.๒๔๐๐ เจ้าวรญาณรังษี เป็นประธานพร้อมด้วยครูบาอาโนชัยธรรม จินตมานี เจ้าอาวาสวัดปงสนุก ขุนเมือง และพระสงฆ์ ทำพิธีฝังเสาอินทขิล (เสาหลักเมือง)ที่วัดปงสนุก

เมืองงาวลำปาง

โดยฮ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮิดฮ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติคำสัตว์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคู่มารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

พ.ศ.๒๔๐๒ พบช้างเผือกที่บ้านหนองหล่ม แคว้นหางัด

พ.ศ.๒๔๐๖ สร้างวังมุงหนองกระทิง เจ้าอุปราชมหาพรหมถึงแก่อนิจกรรม

พ.ศ.๒๔๑๑ เจ้าวรญาณรังษีเข้าร่วมพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๕ ที่กรุงเทพฯ เจ้าวรญาณรังษีภักดีราชธรรมถึงแก่พิราลัย พ.ศ.๒๔๑๔

พบช้างเผือกที่หางัด

● เจ้าพรหมภักดีราชธรรม (พ.ศ. ๒๔๑๔ - ๒๔๓๕)

นามเดิมคือ เจ้าหนานบุญระวงศ์ (เจ้าหนานวงศ์) ประสูติเมื่อ พ.ศ.๒๓๕๕ เป็นโอรสในพระเจ้าดวงทิพย์ กับ แม่เจ้าบัวแก้วราชเทวี เริ่มรับราชการในตำแหน่งพระยาไชยสงครามใน สมัยพระยาน้อยอินทร์ เป็นพระยานครลำปาง เลื่อนตำแหน่งเป็นเจ้าราชวงศ์ เมื่อ พ.ศ.๒๓๙๙ ในสมัยเจ้าวรญาณรังษีเป็นเจ้านครลำปาง ครั้นถึง พ.ศ.๒๔๐๖ เลื่อนตำแหน่งเป็นเจ้าอุปราชนครลำปาง รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณา แต่งตั้ง เป็น “เจ้าพรหมภักดีราชธรรม” เจ้านครลำปางเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๖

➤ เหตุการณ์สำคัญสมัยเจ้าพรหมภักดีราชธรรม เป็นเจ้านครลำปางมีดังนี้ พ.ศ.๒๔๑๖ สร้างเสาหลักเมืองหลักที่ ๒ ที่วัดปงสนุก (ภายหลังได้ย้ายมาอยู่ เวียงใต้ บริเวณใกล้กับคุ้มเจ้าราชวงศ์)

พ.ศ.๒๔๑๗ แต่งเจ้านายท้าวขุนควบคุมพลนครลำปางสมทบกับกองทัพ เชียงใหม่ ลำพูน ไปขับไล่ ลื้อ เซิน เจียว พม่า ทို့พม่าอยู่เขตเมืองเชียงแสน

พ.ศ.๒๔๒๐ เจ้าพรหมภักดีราชธรรมอนุญาตให้พระยาพรหมโวหารกวีเอก รับราชการกับพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ที่นครเชียงใหม่

พ.ศ.๒๔๒๑ เจ้าพรหมภักดีราชธรรมขัดขึ้นไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งรัฐบาล กรุงเทพฯ

พ.ศ.๒๔๒๒ - ๒๔๒๖ เจ้าพรหมภักดีราชธรรม กับ เจ้าไชยสงครามโอรส บาดหมายกับข้าหลวงสามหัวเมืองที่ถูกส่งมาควบคุมการปกครอง พระยาราชเสนาข้าหลวงสามหัวเมืองถูกเรียกตัวกลับกรุงเทพฯ

พ.ศ.๒๔๒๘ เจ้าราชสัมพันธ์ราชวงศ์ (เจ้าน้อยหนันทไชย) ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอุปราชนครลำปาง

พ.ศ.๒๔๓๕ รัชกาลที่ ๕ มีพระราชโองการให้เจ้าอุปราชหนันทไชยปฏิบัติราชการแทนเจ้านครลำปาง

พ.ศ.๒๔๓๕ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพรหมภักดีราชธรรมเป็นเจ้านครจางวาง (นอกราชการ)

พ.ศ.๒๔๓๖ เจ้าพรหมภักดีราชธรรมถึงแก่พิราลัย พระชนมายุได้ ๘๒ พรรษา

ศาลหลักเมืองถูกย้ายมาที่ตั้งปัจจุบัน

พระยาพรหมโวหารกวีเอก แห่งล้านนา

เมืองงาวลำปาง

โดยอวยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮึดฮ้อยคนดีของดีดีสำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑.๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● เจ้านันทไชยขวลิต (พ.ศ. ๒๓๓๕ - ๒๓๓๙)

นามเดิมคือเจ้าน้อยหนันทไชย เป็นโอรสเจ้าวรญาณรังษีกับแม่เจ้าสุวรรณาโดยอรรคราชเทวี รัชการในตำแหน่งเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๓ เป็นเจ้าอุปราชนครลำปาง พ.ศ. ๒๔๒๘ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาฯ ให้เป็น "เจ้านันทไชยขวลิต" เจ้านครลำปาง

➤ เหตุการณ์สำคัญสมัยเจ้านันทไชยขวลิต เป็นเจ้านครลำปางมีดังนี้
พ.ศ. ๒๔๓๕ เจ้านันทไชยขวลิตสร้างเสาหลักเมืองหลักที่ ๓

พ.ศ. ๒๔๓๗ เจ้านันทไชยขวลิตเป็นประธานวางศิลาฤกษ์สร้างสะพานรัชฎาภิเศก ข้ามแม่น้ำวังเป็นอนุสรณ์ในวาระที่รัชกาลที่ ๕ ครองราชย์ครบ ๒๕ ปี

เสาหลักเมืองนครลำปาง
ในปัจจุบันยังคงความเป็น
เสาหลักเมือง ๓ ต้น

พ.ศ. ๒๔๓๘ เจ้านันทไชยขวลิตพร้อมด้วยเจ้านาย ขุนนางเมืองนครลำปาง พะเยา และเมืองอื่นๆ เข้าเฝ้าถวายต้นไม้เงินต้นไม้ทองแด่พระมหากษัตริย์สยาม (รัชกาลที่ ๕)

นอกจากนี้ได้รับบริจาคเงิน ๑๐๐๐ รูปีสมทบสร้างสะพานข้ามแม่น้ำวังและถนนดินแดง เชื่อมเมืองนครลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ ในปีเดียวกันนี้ได้นิมนต์ครูบาอาโนชัยธรรมจินตามณีไปบูรณะวัดป่าตันกุ่มเมืองเจ้านันทไชยขวลิตถึงแก่พิราลัย พ.ศ. ๒๔๓๙ พระชนมายุได้ ๖๔ พรรษา

เรื่องราวลำปาง

โดยอวยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮึดฮ้อยคนดีของดีดีสำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑.๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

● เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต (พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๔๖๕)

นามเดิมคือเจ้าหนานบุญทวงษ์ เป็นโอรสเจ้านันทไชยขวลิต กับแม่เจ้าฟองแก้วราชเทวี ประสูติเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๐ ณ คุ่มหลวงนครลำปาง เสกสมรสกับเจ้าหญิงคำเรียงขึ้น ราชธิดาในเจ้าวรญาณรังษี

อดีตคุ่มหลวงเจ้าบุญวาทย์

พ.ศ. ๒๔๔๐ รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาฯ แต่งตั้งเป็น เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต เจ้าผู้ครองนครลำปาง

พ.ศ. ๒๔๔๙ ได้รับยศทางทหารเป็นพันเอกทหารบก

พ.ศ. ๒๔๕๔ ได้รับตำแหน่งทางพลเรือนเป็นมหาอำมาตย์โท

พ.ศ. ๒๔๕๕ เลื่อนยศเป็นพลตรีนายทหารพิเศษประจำกองทัพบก

พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นราชองครักษ์พิเศษ

➤ กรมียกิจด้านการปกครองและพัฒนาบ้านเมือง และ เหตุการณ์สำคัญ ในสมัยเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิตเป็นเจ้านครลำปาง ได้แก่

พ.ศ. ๒๔๔๔ ประทานคຸ້ມເກ່าเจ้านครลำปางสร้างเป็นที่ว่าการจังหวัดนครลำปาง พร้อมกับสร้างคຸ້ມหลวงหลังใหม่

เรื่องราวลำปาง

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮีดอ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

พ.ศ.๒๔๔๕ กบฏเงี้ยวบุกนครลำปางแต่พ่ายแพ้ล่าถอยไป ในปีเดียวกันนั้น เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต
ประทานที่ดินสร้างค่ายทหาร โรงทหาร และ โรงพยาบาลทหาร นครลำปาง

พระยาสุรศักดิ์มนตรี

กองทหารจากส่วนกลาง

เหล่าชาวเงี้ยวที่ก่อเหตุ

กองทหารหน่วยแรกในค่าย

หน่วยทหารมาดูแลความสงบ

บ้านปอนักเรือนรับรอง
พระเจ้าอยู่หัว ร.๗

พ.ศ.๒๔๔๗ สร้างโรงเรียนบุญทวงศ์

พ.ศ.๒๔๔๘ ถวายช้างพลายสำคัญที่พบที่ปางช้างส่วนพระองค์ที่ทุ่งฝ้ายแด่รัชกาลที่ ๕ และในปีเดียวกันได้ซื้อ
ห้างกิมเพ็งหลี่จัดสร้างเป็นโรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย

พบช้างเผือกที่ทุ่งฝ้าย

ร.ร.บุญทวงศ์ที่เจ้าพ่อ
บุญวาทย์จัดสร้างให้ราษฎร

คณะนักเรียน ร.ร.บุญวาทย์
ร.ร. ที่เจ้าบุญวาทย์ทรงสร้างแด่ขุน

พ.ศ.๒๔๕๑ นำขบวนแห่จากนครลำปางลงไปรับเสด็จ รัชกาลที่ ๕ ที่เสด็จกลับจากการประพาสยุโรป
พ.ศ.๒๔๕๒ ประทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ ๑๐,๐๐๐ บาทซื้อไม้ซุง ๒๐๐ คันทันสร้างศาลาเจ้าสนามหลวง
(ศาลากลางจังหวัด)

พ.ศ.๒๔๕๓ เสด็จไปร่วมงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพรัชกาลที่ ๕ ที่กรุงเทพฯ
พ.ศ.๒๔๕๔ โปรดให้ขยายถนนริมแม่น้ำวังสายหัวเวียง สร้างสะพานข้ามห้วยแม่กระต๊อบ

เมืองลำปาง

โดยอ้อยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี ฮีดอ้อยคนดีของดีดีลำปาง เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ลำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ยุคที่ ๓ : เมืองคูบารมีจักรีวงศ์ (นครลำปาง) (พ.ศ. ๒๒๗๕ – ปัจจุบัน)

ทางด้านศาสนา เป็นประธานในการสร้างวัด ปฏิสังขรณ์วัดร่วมกับพ่อค้าชาวพม่า ไทยใหญ่ และ
ชาวนครลำปาง เช่น วัดจองคำ วัดพระธาตุขุย วัดพระแก้วดอนเต้า วัดพระธาตุไฮสร้อย วัดบุญวาทย์วิหาร
วัดหมื่นกาด วัดทุ่งฝ้าย วัดสิงห์ชัย วัดศรีบุญโยง เป็นต้น

วัดจองคำ

วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

วัดบุญวาทย์วิหาร

วัดหมื่นกาด

วัดสิงห์ชัย

วัดศรีบุญโยง

ทรงร่วมงานและกิจกรรมกับเจ้านายฝ่ายเหนือกับส่วนกลางอยู่เสมอ

รับเสด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระดำรงราชานุภาพ

แต่งแผ่นชิงานรับเสด็จ
เจ้าฟ้าอนุรังษีสว่างวงศ์

ร่วมฉายภาพกับพระญาติ

เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิตถึงแก่พิราลัย วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ พระชนมายุได้ ๖๕ พรรษา
พระราชทานเพลิงศพ เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๐

คุ้มหลวงเจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต

คุ้มหลวงพ่อเจ้าบุญวาทย์ที่ไผ่ผืนหาของคนนครลำปาง

เมืองลำปาง

โดยย่อเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
 สืบต่อยอดคนดีของดีดีล้ำปาง
 เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ล้ำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ผังเมือง ๓ ยุค

โดยย่อเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
 สืบต่อยอดคนดีของดีดีล้ำปาง
 เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์ล้ำปาง ๑,๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ภาพจากวารสาร
 เมืองโบราณ

คนดีของดีดีโดยหา

ยอดนักปราชญ์ลานนาแห่งเมืองเขลางค์นคร
"อาจารย์ศักดิ์ ส. รัตนชัย"

เล่าด้วยภาพ

ในลำปางตั้งแต่ยุคหลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ น้อยคนนักที่จะไม่รู้จัก อาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย ศิลปินเอกนักดนตรีเสียงซอ มีโอวอลินที่เราท่านๆ ในยุคนั้นคุ้นตา มาตามดูกันนะคร้าว่าชีวิต ผลงาน สิ่งที่ท่านได้รังสรรค์คงต้องอาศัยเนื้อที่มากมายเพื่ออธิบายความได้ครบและจบสิ้นกระบวนการ

ในที่นี้จึงขอเล่าโดยภาพรวมหากจะดูรายละเอียดซึ่งมีผู้รวบรวมไว้หลายที่หลายทาง เอาส่วนที่เห็นเป็นปัจจุบันที่ร้อยเรียงได้กระชับครบถ้วนคงชวนท่านไปดู เอกสารรวบรวมผลงานของครูบิก (โสมลักษณ์ กุลพรม แห่งศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ม.ราชภัฏ ลำปาง) ที่ได้รวบรวมชีวิตและผลงานของ อ.ศักดิ์ รัตนชัย ไว้เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๔ นี้เอง

● ชีวิตที่ไม่ธรรมดา

อาจารย์ศักดิ์ รัตนชัย เด็กลำปางบ้านสบตุ๋ยหน้าสถานีรถไฟนครลำปางลูกชาวจีนแต้จิ๋ว เต็มเป็นพ่อค้ายี่ปี่ขายข้าวสารส่งทางรถไฟ อ.ศักดิ์ล้มดาตูลูกเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ (สมัย ร.๗) เต็มเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนจีนชื่อ "ฮั่วเคี้ยว" โรงเรียนจีนแห่งแรกของนครลำปาง ในวัยเด็ก ด.ช.ศักดิ์จึงมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนจีนแห่งนี้และกลายเป็นนักเรียนกินนอนเมื่อชีวิตผูกพันด้วยเตี้ยและแม่แยกทางกัน จากความสนใจเรื่องดนตรี นาฏศิลป์มาแต่เล็กๆ ได้เรียนการขับร้อง และการแสดงจากคุณครู (เหล้าซือ) ชาวเซี่ยงไฮ้ ชื่อคุณครูหูเตี้ย และซิมซังการเล่นไวโอลินจากเสียงซีไวโอลินที่ไพเราะจากคุณครูจาง (จางเหล้าซือ) รากฐานสำคัญจึงเกิดจากชีวิตนักเรียนประจำโดยแท้และเมื่อจบจากโรงเรียนจีนไปต่อในชั้นที่สูงขึ้น ก็ได้ประสบการณตรงจากการไปอยู่กับลุงไต้ดำแห่งแถวประจักษ์หลวงและหัวหน้าคุมแถวโรงเรียนที่เล่นประกอบเพลงหนังเงียบรุ่นแรกๆ ที่ฉายในโรงหนัง อาจารย์ศักดิ์จึงเป็นมือตีกลองแท่งประจำวง การเป็นผู้ไม่เรียนอยู่ตลอดเวลาจึงได้รับการศึกษาก้าวหน้าขึ้นไปจนได้วุฒิเทียบเท่าปริญญาตรีจากวิทยาลัยการดนตรี "ทรินิตี้" ประเทศอังกฤษ สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูงด้านดนตรีจากอีกลอนิส สหรัฐอเมริกา ส่วนนี้คือชีวิตในวัยเรียนในส่วนชีวิตครอบครัวอาจารย์ศักดิ์มีคู่ชีวิตคือคุณแม่ทองสุข (เสียชีวิตแล้ว) มีบุตรธิดารวม ๖ คน ชาย ๔ หญิง ๒ ด้วยสายเลือดของศิลปิน ลูกจึงได้ซึมซับและเกี่ยวข้องกับชีวิตของนักดนตรี นักแสดงและเกี่ยวข้องกับรายการวิทยุและโทรทัศน์เรียกว่าเป็นคนในวงการทุกคนจบจบปัจจุบัน

คนดีของดีดีโดยหา

ยอดนักปราชญ์ลานนาแห่งเมืองเขลางค์นคร
"อาจารย์ศักดิ์ ส. รัตนชัย"

เล่าด้วยภาพ

● อาชีพและงานของท่าน อ.ศักดิ์ รัตนชัย

จะเรียกได้ว่าท่านอยู่ในแวดวงของศิลปิน นักดนตรี นักแต่งเพลง นักสร้างสรรค์ที่ทำง่าย นักหนังสือพิมพ์ คนเขียนบทความทางสิ่งพิมพ์ นักประวัติศาสตร์ นักส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรม จึงไม่แปลกที่ท่านได้จัดตั้งหนังสือพิมพ์ในลำปางชื่อ นสพ. "เสียงโยนก" อันส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานด้านมวลชน เกี่ยวโยงกับการพัฒนาหลายด้านทั้งกรรมการนักหนังสือพิมพ์ทั้งในจังหวัดลำปางและภูมิภาค นำเสนอข่าวและเรื่องราวหลายประการที่ได้ยินเสมอที่ท่านมีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าวคือเรื่อง "ยุทธการเวาที่ลำปาง" อันเป็นเหตุการณ์บ่งบอกถึงความกล้าหาญของทหารอากาศไทยซึ่งมีฐานบินที่นครลำปาง ทหารเหล่านั้นกล้าหาญเพื่อที่จะบินขึ้นสกัดกั้นกองทัพอากาศของอเมริกาในสงครามโลกครั้งที่ ๒ หรือสงครามมหาเอเชียบูรพา ระหว่างกองบินไทย ๕ ลำขึ้นต่อกรกับเครื่องบินทิ้งระเบิดของสหรัฐที่ทันสมัยและมีจำนวนเครื่องบินถึง ๒๑ ลำ

นอกจากงานหนังสือมวลชนแล้วในแวดวงของดนตรีท่านนำเอาดนตรีและการแสดงมาส่งเสริมเด็กเยาวชนทั้งในโรงเรียน ในชุมชนและที่เลือกสโมสรในโครงการเยาวชนพิเศษสมาคมคือการร่วมจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานาวาอาติย์ที่มีผลงานบทร้องบทเพลงที่สร้างสรรค์ผ่านเสียงเพลงเพื่อปลูกฝังธรรมะสู่เด็กและเยาวชน ด้วยพลังที่ไม่รู้เหน็ดเหนื่อยท่านยังมีบทบาททางบริการสังคมทั้งส่วนของภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสโมสรโรตารีลำปางและกิจกรรมทางดนตรีที่ร่วมจัดตั้งโรงเรียนสยามกลการของจังหวัดลำปาง สิ่งที่เราเอ่ยเสียนี้ได้คือความเป็นนักประวัติศาสตร์โบราณคดีโดยเฉพาะเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองเขลางค์นครกับการต่อสู้ผลักดันแม่แต่เข้าสู่คดีในชั้นศาลจนสามารถเรียกคืนที่ดินบริเวณโบราณสถานวัดคูขาวอันเป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันความมีอยู่จริงของเมืองอักษรมหานครเมืองคู่กันกับเขลางค์นคร

เพียงตัวอย่างผลงานที่ยกขึ้นมาเอ่ยถึงของ อ.ศักดิ์ รัตนชัย ก็มากเกินที่จะนำมาพรรณนาแล้ว

จึงขอพ่วงท้ายเรื่องของเพลงที่ท่านอาจารย์แต่งไว้ให้ลูกหลานได้นำมาบรรเลงวจนปัจจุบันที่ขอมจะยกตัวอย่างที่เราคุ้นเคยกันได้แก่

- ▶ เพลงรำเปิงลำปาง (๒๕๑๐)
- ▶ เพลงเวียงละกอน (๒๕๑๐)
- ▶ เพลงกำปี้กำบ้อ (๒๕๓๙)
- ▶ หงส์หินบิมาเมือง
- ▶ ถองสะเปา
- ▶ เพลงเตียวตง

เมื่อช่วงเวลาสุขุขราของท่านอาจารย์ศักดิ์ รัตนชัยการรังสรรค์งานคงไม่ได้เพิ่มมากขึ้นแต่คุณูปการที่ท่านได้ฝากไว้ในแผ่นดินนครลำปางแก่บ้านเมืองโดยรวมแม้กระทั่งแก่ชาวโลกครอวันที่เราท่านจะหยิบยืมขึ้นมาได้แม่ แม่แพร่และสืบทอดเพื่อให้สิ่งดีงามเหล่านี้เป็นมรดกที่ล้ำค่าของแผ่นดินสู่การรังสรรค์พัฒนาสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่นตราบชั่ววันนิรันดร์

เพลงรำเปิงลำปาง	
๑. รำเปิงลำปาง	๒. รำเปิงลำปาง
๓. รำเปิงลำปาง	๔. รำเปิงลำปาง
๕. รำเปิงลำปาง	๖. รำเปิงลำปาง
๗. รำเปิงลำปาง	๘. รำเปิงลำปาง
๙. รำเปิงลำปาง	๑๐. รำเปิงลำปาง
๑๑. รำเปิงลำปาง	๑๒. รำเปิงลำปาง
๑๓. รำเปิงลำปาง	๑๔. รำเปิงลำปาง
๑๕. รำเปิงลำปาง	๑๖. รำเปิงลำปาง
๑๗. รำเปิงลำปาง	๑๘. รำเปิงลำปาง
๑๙. รำเปิงลำปาง	๒๐. รำเปิงลำปาง

เพลงรำเปิงลำปาง อันลือลั่น

เพลงรำเปิงลำปาง	
๑. รำเปิงลำปาง	๒. รำเปิงลำปาง
๓. รำเปิงลำปาง	๔. รำเปิงลำปาง
๕. รำเปิงลำปาง	๖. รำเปิงลำปาง
๗. รำเปิงลำปาง	๘. รำเปิงลำปาง
๙. รำเปิงลำปาง	๑๐. รำเปิงลำปาง
๑๑. รำเปิงลำปาง	๑๒. รำเปิงลำปาง
๑๓. รำเปิงลำปาง	๑๔. รำเปิงลำปาง
๑๕. รำเปิงลำปาง	๑๖. รำเปิงลำปาง
๑๗. รำเปิงลำปาง	๑๘. รำเปิงลำปาง
๑๙. รำเปิงลำปาง	๒๐. รำเปิงลำปาง

โดยอวยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮึดฮ้อยคนดีของดีดีสำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑.๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

ปัจฉิมบท

เครือข่ายลำปางรักเมืองเก่าเป็นเครือข่ายภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปางที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยจุดประสงค์ต้องการให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ ที่บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กรจากทุกภาคส่วนที่เห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์เมืองลำปางที่มีอายุยาวนานกว่า ๑๓๐๐ ปี ได้มารวมกันในรูปแบบเครือข่าย เพื่อจัดกระบวนการและกิจกรรมในหลายรูปแบบให้ชุมชนสังคมในลำปางเห็นความสำคัญและตระหนักในคุณค่านี้ อันนำไปสู่การรู้จักตัวตน เกิดความรู้สึกรักและภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน แผ่นดินถิ่นเกิดหรือถิ่นที่อยู่อาศัยของตน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข อยากเข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ สืบสานและพัฒนา อีกทั้งส่งต่อคุณค่านี้ไปยังอนุชนรุ่นต่อไป ในขณะที่ทุกคนก็พร้อมที่จะแบ่งปันให้กับผู้มาเยือนเมืองลำปางได้ชื่นชมและเรียนรู้ไปด้วยในทุกโอกาส

เอกสารสรุปภาพรวมประวัติศาสตร์เมืองลำปาง ๓ ยุคฉบับนี้ เป็นผลงานด้านวิชาการของเครือข่ายลำปางรักเมืองเก่า ที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อให้เป็นเนื้อหาหลักของการจัดทำชุดนิทรรศการใน “งานช่วงหลวงเวียงละกอน ครั้งที่ ๑ ” ที่จัดขึ้นเมื่อ วันที่ ๔ - ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ รวมทั้งจะใช้เป็นฐานในการจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองลำปาง และการผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆที่จะสามารถทำให้ เด็กนักเรียน นักศึกษา รวมทั้งชุมชนสังคมเมืองลำปางรู้จักตัวตน รู้จักรากเหง้าของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาจังหวัดลำปางสู่ชุมชนสังคมร่มเย็นเป็นสุข มีความเข้มแข็ง สามารถ จัดการตนเองได้ รวมทั้งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของเครือข่ายลำปางรักเมืองเก่าและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์และพันธะสัญญาที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้กับภาคีเครือข่ายต่อไป

พ.อ. สันติจิต ตีบุคำ

ประธานเครือข่ายลำปางรักเมืองเก่า

๑๘ ม.ค. ๒๕๖๕

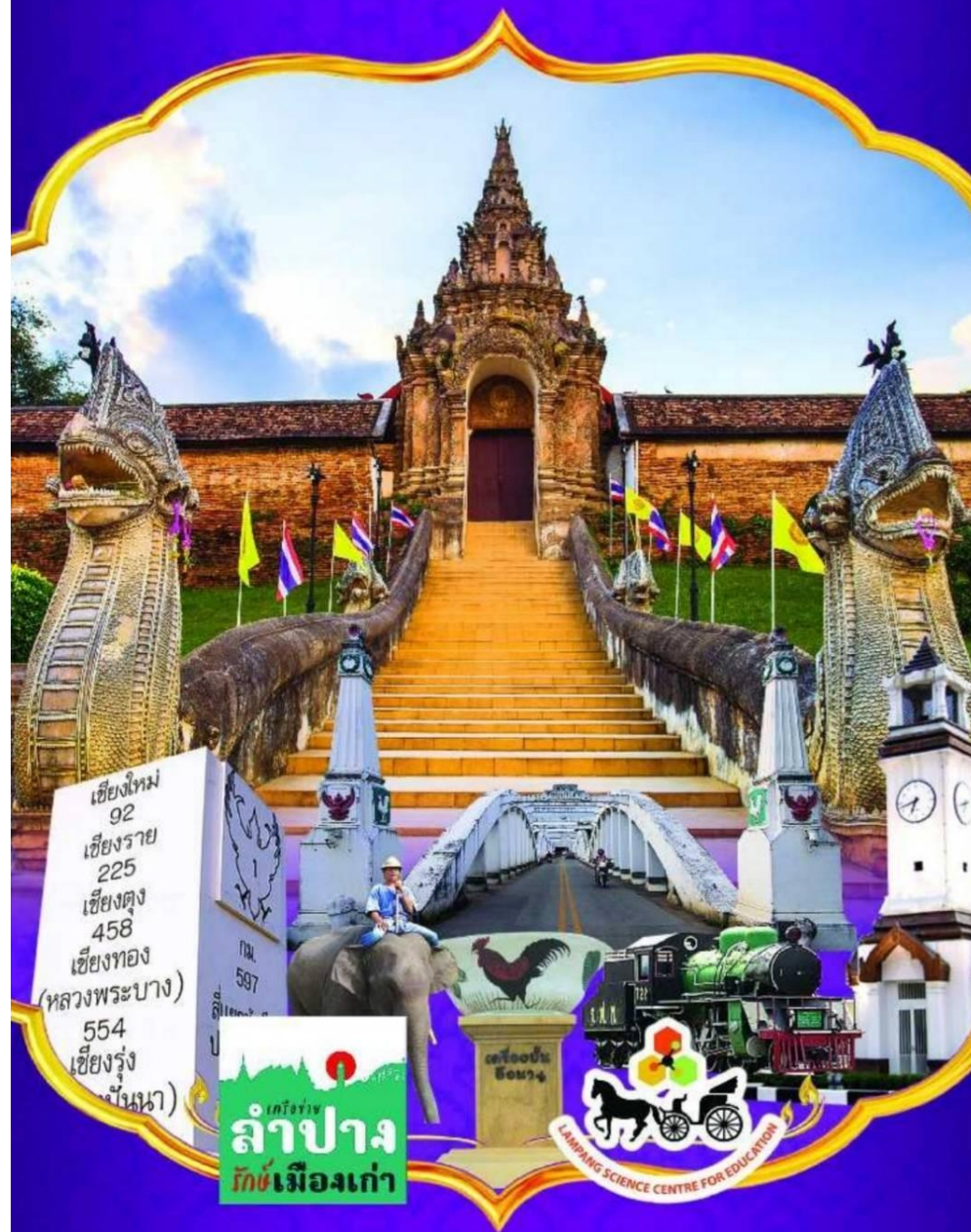
โดยอวยเมืองเก่า ๑๓๐๐ ปี
ฮึดฮ้อยคนดีของดีดีสำปาง
เมือง ๓ ยุค

(ตามรอยประวัติศาสตร์สำปาง ๑.๓๐๐ ปี : เมือง ๓ ยุค)

คณะผู้จัดทำ

๑. อาจารย์มงคล ลูกนิม	ผู้เขียนเนื้อหา
๒. อาจารย์บุญส่ง คูวารกุล	ผู้เรียบเรียง
๓. คณะกรรมการเครือข่ายลำปางรักเมืองเก่า	อำนวยการผลิต
๔. ผู้อำนวยการและทีมงานศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาลำปาง	ผลิตสื่อมัลติมีเดีย
๕. ร้านเต็มใจ ไวนิล - สื่อโฆษณา	ออกแบบต้นฉบับ
๖. ร้านออฟฟิตเทค	จัดพิมพ์และรูปเล่ม

เชียงใหม่
92
เชียงราย
225
เชียงใหม่
458
เชียงใหม่
(หลวงพระบาง)
554
เชียงใหม่
(เชียงใหม่)

ลำปาง
รักษ์เมืองเก่า

LAMPANG SCIENCE CENTRE FOR EDUCATION

